



Tussenevaluatie van het 'plan van aanpak hoogbegaafdheid' Een samenvattend verslag

28 augustus 2025

Eveline Schoevers, Esther Kamphuis, Pauline van Eck,
Kelly Kerremans, Janne de Roode & Isold Kloppers

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
1.1	Maatregelen plan van aanpak hoogbegaafdheid	2
1.2	Onderzoeksvragen	3
1.3	Methode	3
1.4	Leeswijzer	6
2	Overzicht uitkomsten vragenlijst	7
3	Thema ‘Meer (h)erkenning’	9
3.1	Beschrijving maatregelen	9
3.2	Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten	9
3.3	Het effect van de uitgevoerde maatregelen	15
3.4	Een wenselijk toekomstbeeld.....	19
4	Thema ‘Een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod’	21
4.1	Beschrijving maatregelen	21
4.2	Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten	21
4.3	Het effect van de uitgevoerde maatregelen	29
4.4	Een wenselijk toekomstbeeld.....	35
5	Thema ‘Kennisonwikkeling, kennisdeling en professionalisering’	36
4.1.	Beschrijving maatregelen.....	36
5.1	Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten	36
5.2	Het effect van de uitgevoerde maatregelen	45
5.3	Een wenselijk toekomstbeeld.....	50
6	Reflecties en aandachtspunten.....	51
Bijlage 1	Leidraad verdiepende sessies.....	53

1 Inleiding

In het najaar van 2022 hebben diverse betrokkenen bij het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in vier [landelijke sessies](#) samen nagedacht over een gezamenlijke visie op (hoog)begaafdheid en concrete maatregelen om deze visie te realiseren (Schoevers et al., 2022). Op basis van deze waardevolle gesprekken heeft de toenmalig minister van Primair en Voortgezet Onderwijs in 2022 tien [maatregelen](#) opgesteld om het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren. De meeste maatregelen zijn in uitvoering en het ministerie van OCW heeft Oberon gevraagd in het voorjaar van 2025 een tussentijdse evaluatie uit te voeren naar de maatregelen uit het '[plan van aanpak hoogbegaafdheid](#)'. Oberon heeft in opdracht van het ministerie van OCW in kaart gebracht wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen volgens het onderwijsveld, wat de ervaren effecten van de genomen maatregelen zijn en in hoeverre eventuele aanpassingen van de maatregelen wenselijk zijn. Daarbij zijn maatregel 4, 9 en 10 buiten beschouwing gelaten, omdat deze maatregelen nog niet ten uitvoer zijn gebracht.

1.1 Maatregelen plan van aanpak hoogbegaafdheid

De tien maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid zijn hieronder weergegeven. Maatregel 4 en 10 blijven bij de tussenevaluatie buiten beschouwing.

1. Duidelijkere visie van OCW op inclusie, in relatie tot specifiek (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid.
2. Een handreiking over de specifieke ondersteuning, passend bij verschillen in het hb-spectrum.
3. Subsidie met specifieke aandacht voor voltijd voorzieningen.
4. Toezien op het dekkend aanbod – naast het basisaanbod op school – voor het gehele hb-spectrum.
5. Een analyse van de huidige ondersteuning en expertise in de regio door samenwerkingsverbanden opnemen in de voorwaarden van de nieuwe aanvraag voor de subsidieregeling (hoog)begaafde leerlingen (2023-2025).
6. Kennis delen en actief goede voorbeelden verspreiden.
7. Ieder samenwerkingsverband heeft de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten.
8. Door middel van een sociale kaart het netwerk van organisaties en expertise over (hoog)begaafdheid in beeld brengen, inclusief informatievoorziening over mogelijkheden in de regio.
9. Meer aandacht voor (hoog)begaafdheid in lerarenopleidingen.
10. Duidelijke communicatie over de ruimte in wet- en regelgeving. Flexibilisering in wet- en regelgeving.

1.2 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen staan centraal bij de tussenevaluatie van het plan van aanpak hoogbegaafdheid:

1. Wat is de huidige stand van zaken omtrent de uitvoering van de maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid volgens verschillende stakeholders in het onderwijsveld?
 - a. Over welke maatregelen is men tevreden met betrekking tot de uitvoering?
 - b. Bij welke maatregelen kan de uitvoering worden verbeterd?
 - c. Welke intensiveringen of aanpassingen van maatregelen zijn, binnen de kaders van passend onderwijs, wenselijk?
2. Wat is het effect van de uitgevoerde maatregelen op:
 - a. de mate van erkenning van de ontwikkelingsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen;
 - b. het passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs;
 - c. kennisontwikkeling, kennisdeling en professionalisering rondom (hoog)begaafdheid in het onderwijsveld;
 - d. de mogelijkheden voor maatwerk voor (hoog)begaafde leerlingen.
3. Wat is een wenselijk en realistisch toekomstbeeld (stip op de horizon) voor de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen in het onderwijs?

1.3 Methode

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden, is in februari 2025 een vragenlijst uitgezet onder diverse doelgroepen.¹ In maart 2025 zijn daarnaast twee verdiepende sessies georganiseerd met verschillende stakeholders.

Vragenlijst

In februari 2025 is een korte vragenlijst uitgezet onder diverse doelgroepen om een breed, multi-perspectief beeld te verkrijgen van de huidige stand van zaken rondom de uitvoering van de maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid (onderzoeksvraag 1) en de effecten van de uitgevoerde maatregelen (onderzoeksvraag 2). De vragenlijst bevatte zowel open als gesloten vragen. De volgende doelgroepen zijn via diverse kanalen benaderd om de vragenlijst in te vullen: intern begeleiders/ondersteuningscoördinatoren, (hoog)begaafdheidsspecialisten (hierna: hb-specialisten), schoolleiders, leraren, schoolbestuurders, samenwerkingsverbanden, ouders, en wetenschappers/experts op het gebied van (hoog)begaafdheid en onderwijs. De vragenlijstgegevens zijn geanalyseerd met behulp van SPSS Statistics 19.

De vragenlijst is ingevuld door 265 respondenten. In Tabel 1 is de respons per type respondent te zien. De meerderheid van de respondenten wordt gevormd door ouders van (hoog)begaafde leerlingen en professionals werkzaam bij samenwerkingsverbanden primair (po) en voortgezet (vo) passend onderwijs

¹ Leraren, intern begeleiders, ondersteuningscoördinatoren, hb-specialisten, schoolleiders, schoolbestuurders, samenwerkingsverbanden, ouders, wetenschappers en experts op het gebied van (hoog)begaafdheid en onderwijs, en jeugdhulpaanbieders.

of scholen. Medewerkers van samenwerkingsverbanden zijn niet gevraagd naar hun precieze functie. De respondenten die kozen voor de optie “anders, namelijk...” hebben in de meeste gevallen meerdere rollen, of werken als zelfstandige met (hoog)begaafde leerlingen. Een enkeling geeft aan werkzaam te zijn bij een jeugdhulporganisatie of als onderwijsconsulent.

Tabel 1. Overzicht van het aantal respondenten per rol.

Werkzaam bij	Aantal respondenten	Percentage
Ik ben ouder van een (hoog)begaafde leerling	108	40,8%
Een samenwerkingsverband passend onderwijs	53	20,0%
Een school voor primair onderwijs	47	17,7%
Een school voor voortgezet onderwijs	24	9,1%
Anders, namelijk...	14	5,3%
Een schoolbestuur voor primair onderwijs	8	3,0%
Een adviesbureau / expertiseorganisatie gericht op (hoog)begaafdheid	7	2,6%
Een kennisinstelling, zoals een universiteit	3	1,1%
Een schoolbestuur voor voortgezet onderwijs	1	0,4%
Totaal	265	100%

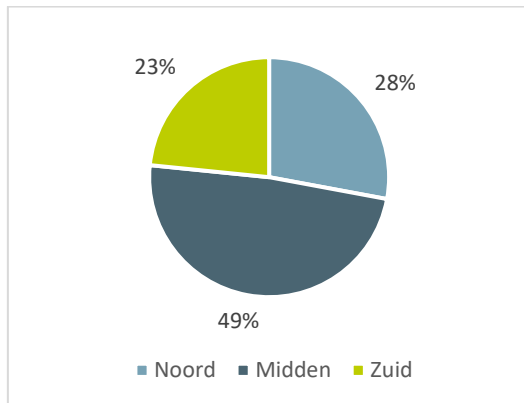
Aan medewerkers van scholen is gevraagd wat hun functie is binnen de school, zie Tabel 2. Daarin is te zien dat de vragenlijst voornamelijk is ingevuld door intern begeleiders en hb-specialisten van de school.

Tabel 2. Overzicht van functies die respondenten vervullen binnen scholen.

Functie	Bij een school voor po	Bij een school voor vo	Totaal po en vo	Percentage
Hb-specialist	11	16	27	38%
Intern begeleider	19	0	19	26,8%
Schoolleider	7	3	10	14,1%
Anders, namelijk...	5	2	7	9,9%
Leerkracht	4	2	6	8,5%
Gedragwetenschapper	1	1	2	2,8%
Totaal	47	24	71	100%

Figuur 1 toont in welke regio's de respondenten werkzaam zijn of waar hun kind naar school gaat. De meeste respondenten bevinden zich in de regio Midden.

Figuur 1. Overzicht van de regio's waar respondenten werkzaam zijn of waar hun kind naar school gaat.



In het rapport worden de uitkomsten van de vragenlijst regelmatig uitgesplitst per respondentgroep. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de uitkomsten rekening te houden met het gegeven dat de grootte van de respondentgroepen varieert en dat verschillen in uitkomsten tussen deze groepen niet statistisch zijn getoetst op significantie.

Verdiepende sessies

Om naast de brede input uit de vragenlijst een verdiepend beeld te krijgen van de stand van zaken rond het plan van aanpak, de behaalde effecten, mogelijke verbeterpunten en een wenselijke stip op de horizon voor de ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen (onderzoeksvragen 1, 2 en 3), hebben we twee fysieke sessies georganiseerd waarin we hierover met betrokkenen in gesprek gingen. De sessies vonden plaats in maart 2025 in Utrecht en duurden ieder 2,5 uur. In afstemming met het ministerie van OCW zijn 27 vertegenwoordigers van partijen die (indirect) betrokken zijn bij onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen uitgenodigd om deel te nemen de sessies.² Vertegenwoordigers van onder andere leerlingen, ouders, scholen en besturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, hb-specialisten en lerarenopleidingen zijn uitgenodigd. Uiteindelijk waren er 16 deelnemers, waarbij bovenstaande groepen vertegenwoordigd waren. Een aantal genodigden kon niet aanwezig zijn wegens ziekte en andere verplichtingen of heeft, ondanks meerdere herinneringen, niet gereageerd. Daarnaast waren er vertegenwoordigers van het ministerie van OCW aanwezig bij de sessies.

De sessies werden begeleid door onderzoekers met brede kennis op het gebied van (hoog)begaafdheid. In de sessies stonden de drie thema's uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid centraal: meer (h)erkenning, een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid. De uitgevoerde maatregelen werden toegelicht en per thema is een aantal vragen gesteld die betrekking hebben op de uitvoering van de maatregelen, de effecten van de maatregelen en/of de stip op de horizon. Resultaten van de vragenlijst zijn gebruikt om focus aan te brengen in de sessies. In Bijlage 1 is de leidraad van de sessies opgenomen. Er zijn twee verslagen opgesteld van de sessies, waarin alle besproken punten en input zijn verwerkt. Daarnaast is er schriftelijke input geleverd op de vragen in de leidraad door één vertegenwoordigde partij die aanwezig was bij een sessie maar de voorkeur gaf aan schriftelijke bijdrage, en door een partij die niet aanwezig kon zijn. De informatie uit de verslagen en de schriftelijke input is verwerkt in deze rapportage.

² De vertegenwoordigde partijen komen grotendeels overeen met de vertegenwoordigde partijen tijdens de sessies in 2022.

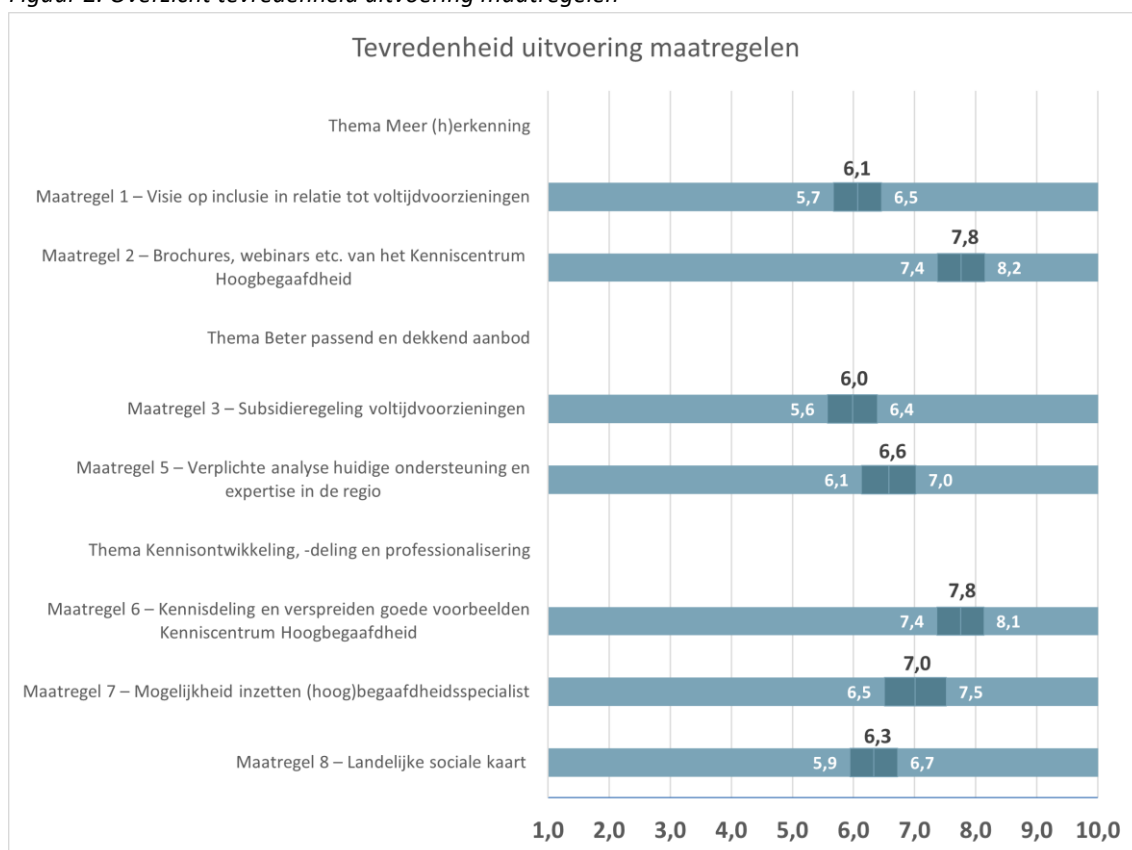
1.4 Leeswijzer

In dit rapport (samenvattend verslag) worden de drie onderzoeksvragen thematisch besproken. Dit gebeurt op basis van de resultaten uit de vragenlijst, de verdiepende sessies en de schriftelijke input. We geven in hoofdstuk 2 eerst een schematisch overzicht van de uitkomsten van de vragenlijst per maatregel, wat betreft tevredenheid over de uitvoering en de ervaren effectiviteit. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3 de maatregelen die horen bij het thema 'Meer (h)erkenning'. We bespreken daarbij de tevredenheid over de uitvoering van de maatregelen, de effecten ervan en een wenselijk toekomstbeeld. In hoofdstuk 4 volgen we dezelfde opzet voor het thema 'Een passend en dekkend onderwijsaanbod' en in hoofdstuk 5 voor het thema 'Kennisonwikkeling, -deling en professionalisering'. We sluiten af met reflecties en aandachtspunten in hoofdstuk 6.

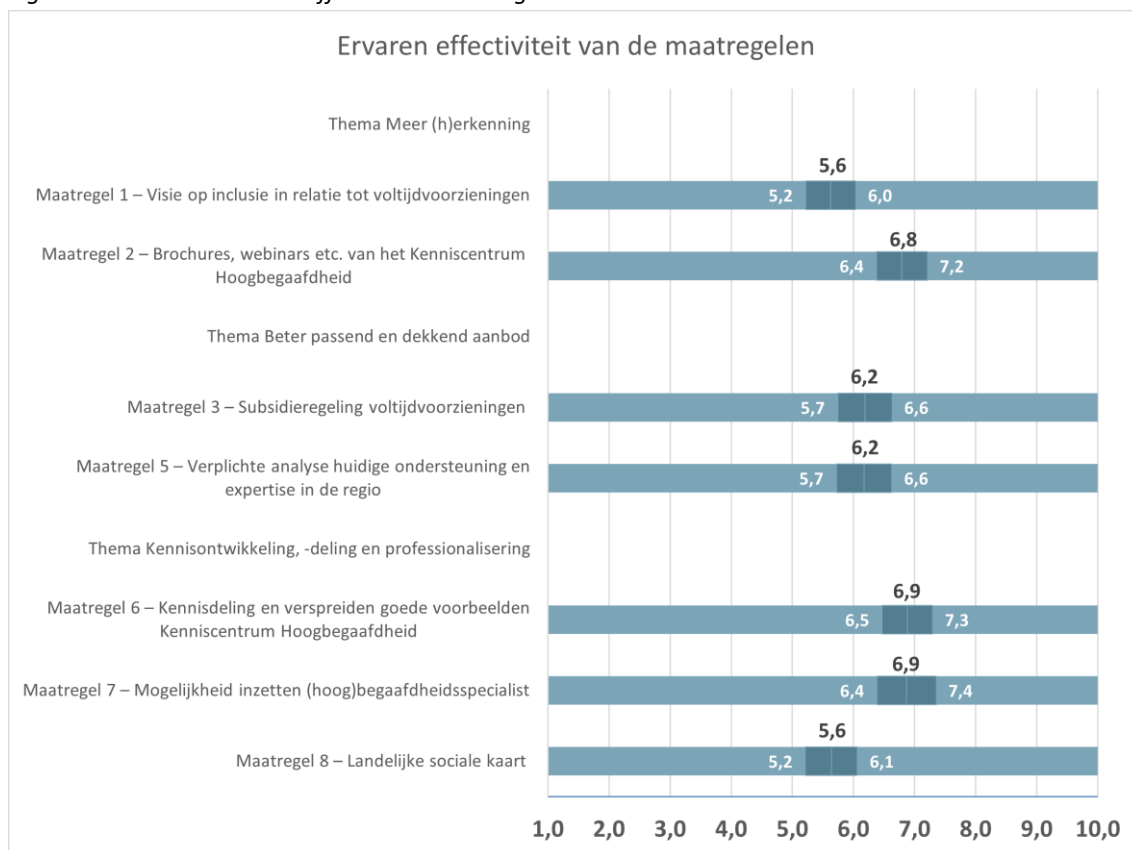
2 Overzicht uitkomsten vragenlijst

De resultaten van de vragenlijst zijn per thema in twee figuren verwerkt. Figuur 2 geeft een overzicht van resultaten die betrekking hebben op de tevredenheid over de uitvoering van de maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid. Figuur 3 toont de ervaren effectiviteit van de maatregelen. Ook hier zijn maatregel 4 en 10 buiten beschouwing gelaten, omdat deze maatregelen nog niet ten uitvoer zijn gebracht.

Figuur 2. Overzicht tevredenheid uitvoering maatregelen



Figuur 3. Overzicht ervaren effectiviteit maatregelen



In Figuren 2 en 3 is de gemiddelde score van de respondenten per maatregel aangegeven op een schaal van 1 tot 10 (dikgedrukt). De marges rondom dat gemiddelde (witte waarden) geven aan dat het werkelijke gemiddelde zich met 95% zekerheid daartussen bevindt. Wanneer de marges van twee maatregelen (gedeeltelijk) met elkaar overlappen, is dus niet met zekerheid te zeggen dat de gemiddelde scores daadwerkelijk van elkaar verschillen³.

Belangrijk om in ogenschouw te nemen bij Figuur 2 en Figuur 3 is dat de gemiddelde scores voor zowel tevredenheid als effectiviteit in een deel van de gevallen is gebaseerd op de score op één enquêtevraag, en in andere gevallen op het gemiddelde van meerdere enquêtevragen. Wanneer de scores op verschillende vragen uiteenlopen, geeft het gemiddelde in de figuur mogelijk een vertekend beeld. Het is daarom van belang om naast deze overzichtsfiguren ook de resultaten per enquêtevraag mee te nemen.

³ Bijvoorbeeld, de gemiddelde tevredenheid op maatregel 1 ligt tussen 5,7 en 6,5 en de gemiddelde tevredenheid op maatregel 2 ligt tussen 7,4 en 8,2. Gezien er geen overlap is tussen deze twee marges, duidt dit erop dat men meer tevreden is over maatregel 2 dan over maatregel 1. Daarentegen is er wel overlap tussen bijvoorbeeld maatregel 1 (5,7 – 6,5) en maatregel 5 (6,1 – 7,0), waardoor we niet kunnen stellen dat er een werkelijk verschil in tevredenheid is tussen deze twee maatregelen, ondanks de ogenschijnlijk verschillende gemiddelden.

3 Thema ‘Meer (h)erkenning’

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de genomen maatregelen om de (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen te vergroten (paragraaf 3.1). Vervolgens gaan we in op de tevredenheid over de uitvoering van deze maatregelen en de daarbij genoemde verbeterpunten (paragraaf 3.2). Daarna bespreken we het effect van de uitgevoerde maatregelen (paragraaf 3.3). Tot slot schetsen op basis van de sessies en schriftelijke input een wenselijk toekomstbeeld met betrekking tot dit thema (paragraaf 3.4).

3.1 Beschrijving maatregelen

Om de (h)erkenning van (hoog)begaafdheid te vergroten is een tweetal maatregelen uitgevoerd:

- Maatregel 1: Duidelijkere visie van OCW op inclusie, in relatie tot specifiek (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid. Uitgevoerd door: ministerie van OCW
- Maatregel 2: Een handreiking over de specifieke ondersteuning, passend bij verschillen in het hb-spectrum. Uitgevoerd door: [Kenniscentrum Hoogbegaafdheid](#)

Voormalig minister Wiersma heeft in Kamerbrieven in [2022](#) en [2023](#) de visie van het ministerie van OCW op inclusief onderwijs in relatie tot specifiek (voltijd) voorzieningen geëxpliciteerd en verduidelijkt. Op p.12 van de Kamerbrief van 17 maart 2023 staat het volgende: “Waar het gaat om (hoog)begaafde leerlingen heb ik in de uitwerking van het plan van aanpak hoogbegaafdheid al aangegeven dat het voor een grote groep (hoog)begaafden goed mogelijk is om ook binnen het reguliere onderwijs voldoende uitdaging te bieden, met ruimte voor een aanvullend aanbod binnen en buiten de klas. Zo wordt er aangesloten op wat zij nodig hebben, en leren ze via interactie met andere leerlingen ook wat er breder nodig is in de maatschappij. Voor een specifieke groep blijft het ook binnen inclusief onderwijs mogelijk om voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs aan te bieden.”

In de [Kamerbrief](#) Hoogbegaafdheid van 27 mei [2024](#) beschrijft voormalig minister voor Primair en Voortgezet onderwijs Paul de voortgang van de maatregelen uit het plan van aanpak hoogbegaafdheid, waarbij zij onder meer ingaat op de activiteiten van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Het gaat hierbij om de organisatie van bijeenkomsten en webinars door het Kenniscentrum. Daarnaast geeft het Kenniscentrum inzicht in de diversiteit van onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen. Ook brengt het Kenniscentrum thematische publicaties uit, bijvoorbeeld over signaleren van (hoog)begaafdheid.

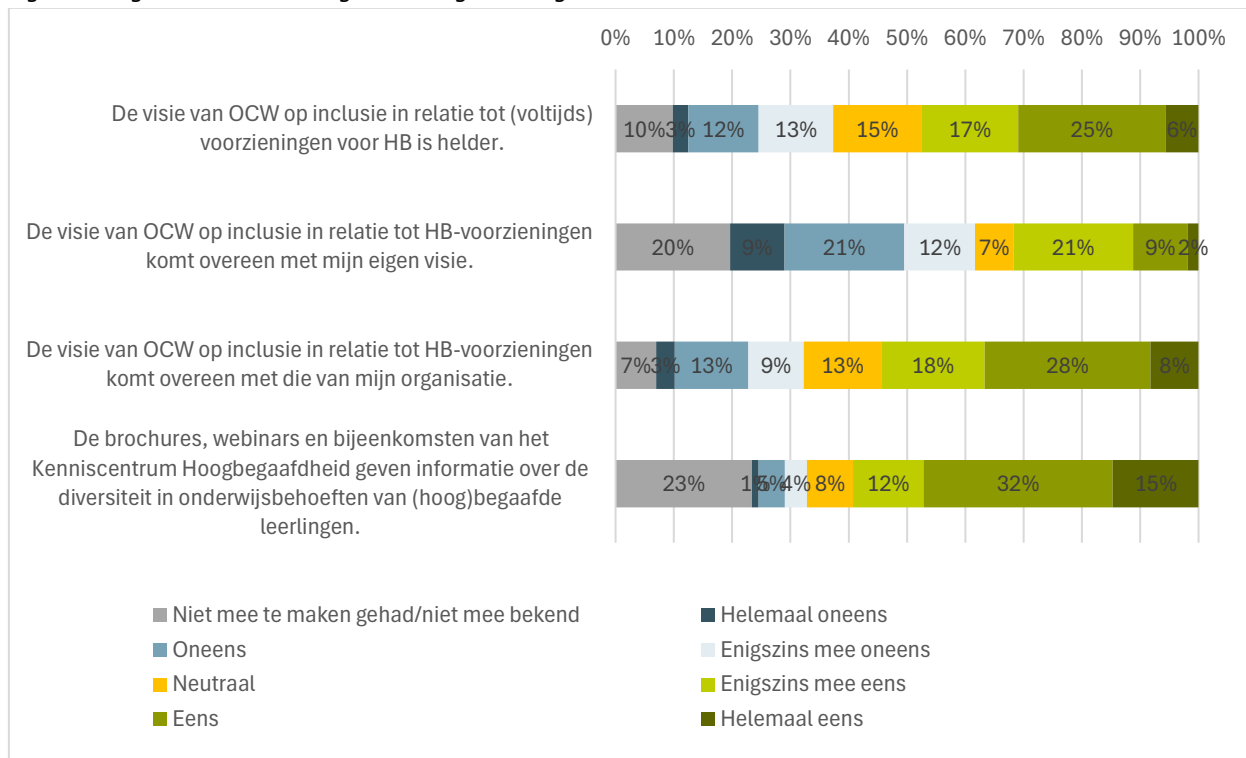
3.2 Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten

Tevredenheid uitvoering maatregelen

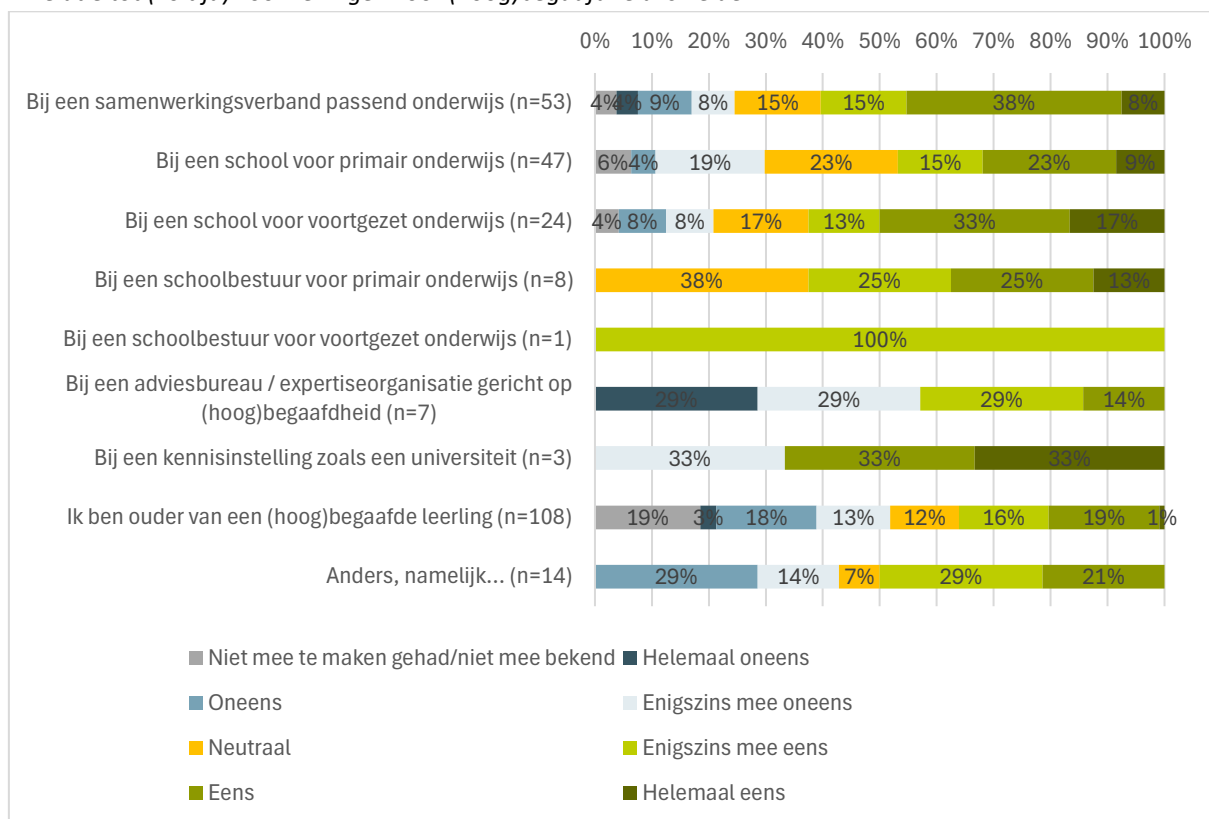
Door middel van een aantal stellingen is aan respondenten gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de uitvoering van maatregel 1 en 2 (zie Figuur 4). De meningen over de stelling “de visie van OCW op inclusie in relatie tot (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid is helder” zijn verdeeld. Het grootste deel van de respondenten is het (enigszins) eens met deze stelling. In Figuur 5 is de beoordeling van de stelling per respondentgroep te zien. De meeste groepen zijn overwegend positief. Respondenten die werkzaam zijn bij een adviesbureau of expertiseorganisatie gericht op (hoog)begaafdheid, ouders van een (hoog)begaafde leerling en overige respondenten geven relatief vaker aan het (helemaal) oneens te zijn.

Een tiende van de respondenten is niet bekend met de visie van OCW op inclusief onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Dit betreft met de name de groepen ouders en de scholen.

Figuur 4. Algemene beoordeling uitvoering maatregel 1 en 2.

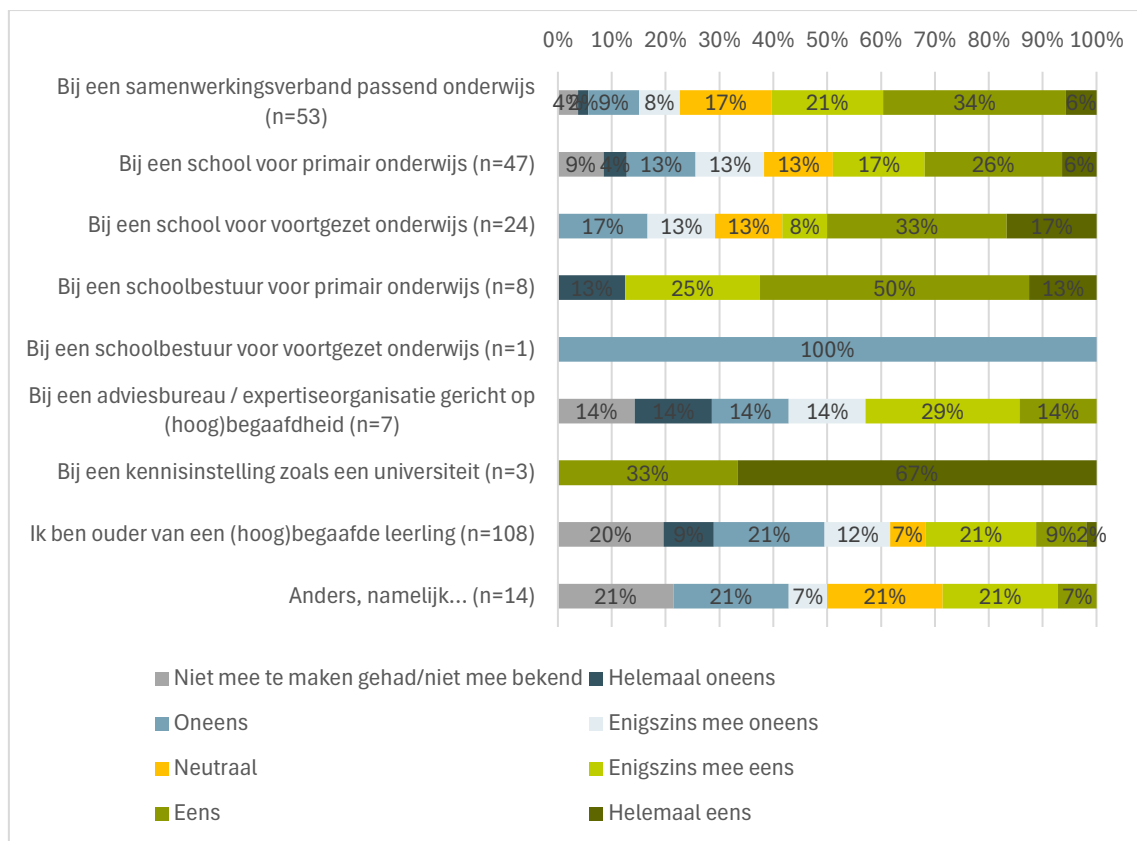


Figuur 5. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De visie van OCW op inclusie in relatie tot (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid is helder”



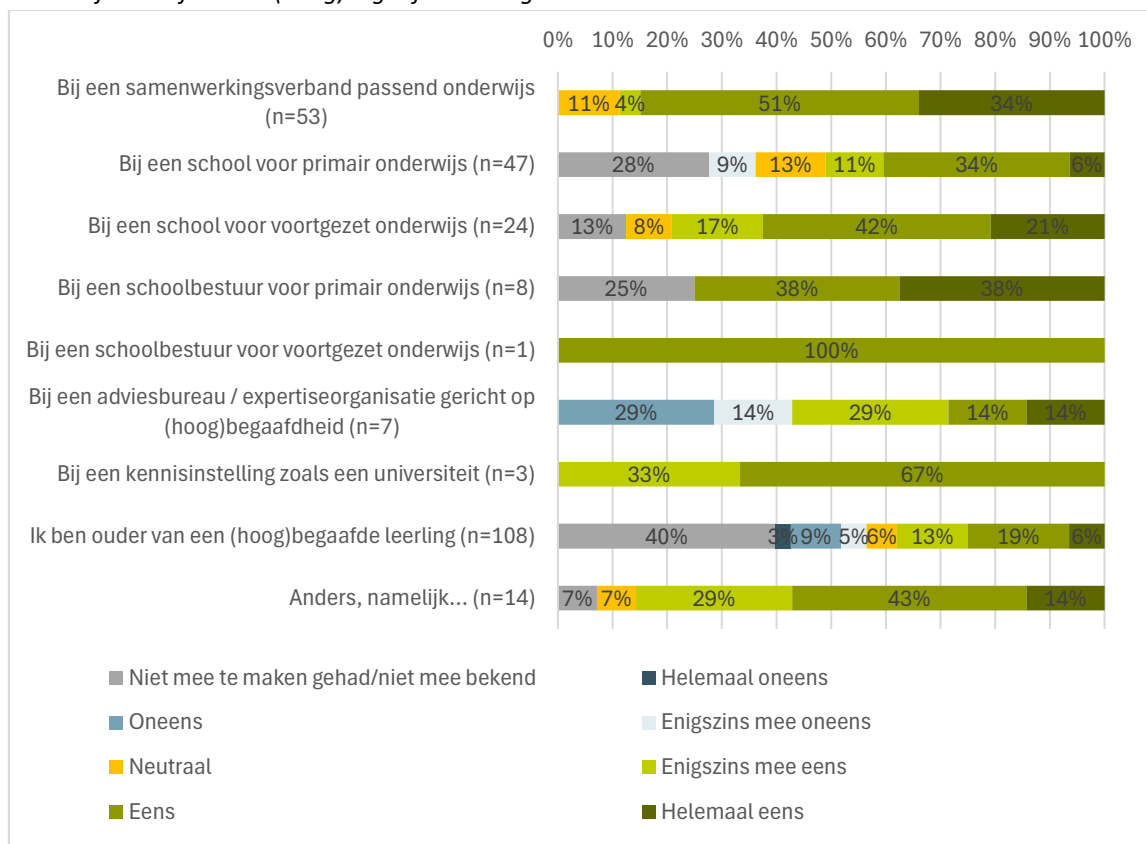
Verder is aan ouders de stelling “de visie van OCW op inclusie in relatie tot (hoog)begaafdheidsvoorzieningen komt overeen met mijn eigen visie” voorgelegd. Aan de overige groepen respondenten is een vergelijkbare stelling voorgelegd, namelijk “de visie van OCW op inclusie in relatie tot (hoog)begaafdheidsvoorzieningen komt overeen met die van mijn organisatie”. In Figuur 4 is te zien dat meer dan de helft van de respondenten aangeeft dat de visie van OCW (enigszins) overeenkomt met die van hun organisatie. In Figuur 6 zijn de antwoorden per respondentgroep te zien. Hierin valt op dat de respondenten die werkzaam zijn bij een adviesbureau of expertiseorganisatie en respondenten die ergens anders werkzaam zijn (zie voor specificatie paragraaf 1.2) vaker aangeven dat de visie van OCW niet overeenkomt met de visie van hun organisatie. Ook ouders geven vaker aan dat hun visie niet overeenkomt met die van OCW. Binnen deze groepen respondenten zijn er ook meer mensen die aangeven er niet mee te maken te hebben gehad of er niet bekend mee te zijn.

Figuur 6. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De visie van OCW op inclusie in relatie tot (hoog)begaafdheidsvoorzieningen komt overeen met die van mijn organisatie of met de eigen visie van de ouder”.



De respondenten lijken meer tevreden over de brochures, webinars etc. van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid dan over de verduidelijking van de visie van OCW op inclusie en (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid. De meerderheid van de respondenten is het (enigszins of helemaal) eens met de stelling “de brochures, webinars en bijeenkomsten van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid geven informatie over de diversiteit in onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen” (zie Figuur 4). Een kwart van de respondenten geeft echter ook aan niet bekend te zijn met de brochures, webinars en bijeenkomsten of er niet mee te maken hebben gehad. Dit betreffen voornamelijk ouders, scholen en schoolbesturen (zie Figuur 7). Verder zijn ouders en respondenten werkzaam bij een adviesbureau of kennisorganisatie het vaker (helemaal) oneens met de stelling dan andere respondenten.

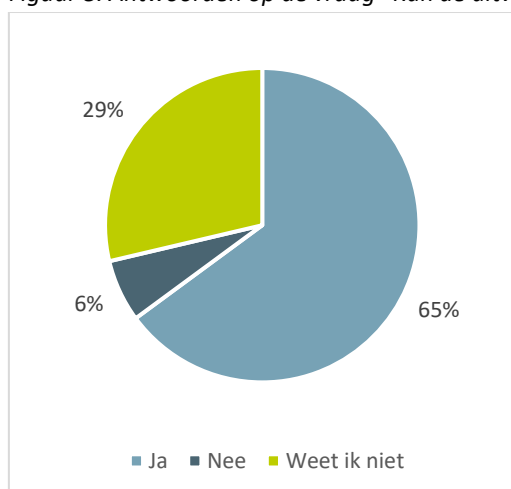
Figuur 7. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De brochures, webinars en bijeenkomsten van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid geven informatie over de diversiteit in onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen”.



Verbetering van de uitgevoerde maatregelen: vragenlijst resultaten

Aan alle respondenten is gevraagd of de uitvoering van de twee maatregelen rond het thema *Meer (h)erkenning*, verbeterd kan worden. Het grootste deel van de respondenten geeft aan dat de uitvoering verbeterd kan worden (zie Figuur 8).

Figuur 8. Antwoorden op de vraag “Kan de uitvoering van maatregel 1 en 2 volgens u worden verbeterd?”



Er is gevraagd hoe de uitvoering van maatregelen verbeterd kan worden. Om de uitvoering van de eerste maatregel, een duidelijkere visie van OCW op inclusie in relatie tot specifiek (voltijd) voorzieningen, te verbeteren is het volgens de respondenten van de vragenlijst belangrijk dat OCW een duidelijke en ook breed gecommuniceerde visie heeft op inclusief onderwijs, specifiek voor (hoog)begaafde leerlingen. Deze visie moet helder maken wanneer en hoe specialistische voorzieningen zoals voltijd (hoog)begaafdheidsklassen in reguliere scholen mogelijk zijn en hoe de verbinding met het reguliere onderwijs effectief kan worden gerealiseerd. De communicatie moet transparanter en actiever, zowel voor scholen als voor ouders, om begrip en draagvlak te vergroten. Daarbij is het essentieel dat OCW duidelijk maakt wanneer de focus ligt op inclusie en wanneer specialistische voorzieningen zoals voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs de voorkeur hebben.

Voor de verbetering van de tweede maatregel, een handreiking over de specifieke ondersteuning passend bij verschillen in het hb-spectrum, is het volgens respondenten op de vragenlijst belangrijk dat er meer focus komt op de kennis over (hoog)begaafde leerlingen en hun specifieke behoeften. Dit omvat onder andere het vergroten van de kennis over (hoog)begaafdheid bij leraren (in opleiding), maar ook het bieden van concrete, praktisch toepasbare informatie en handvatten. Het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid speelt hierbij een belangrijke rol door niet alleen kennis te delen, maar ook door webinars en conferenties te organiseren en publicaties te verzorgen die gericht zijn op het herkennen en ondersteunen van de diversiteit binnen het (hoog)begaafdheidsspectrum. Daarnaast wordt genoemd dat het nuttig is om meer tijd en ruimte te geven voor de borging van deze kennis, bijvoorbeeld door structurele financiering en continuïteit in subsidies voor (hoog)begaafdheidsonderwijs. Verder moet er aandacht zijn voor het vergroten van de bekendheid van het Kenniscentrum en de praktische toepassing van deze kennis in de klas. Scholen, maar ook zorgprofessionals, moeten beter worden toegerust met kennis en vaardigheden om (hoog)begaafde leerlingen effectief te herkennen en te ondersteunen, waarbij er meer maatwerk en een individuele benadering van de leerlingen nodig is.

Tevredenheid en verbetering van de uitgevoerde maatregelen: bevindingen van de verdiepende sessies
Visie niet bij iedereen bekend en begrepen

Uit de sessies komt naar voren dat de visie van OCW op inclusief onderwijs in relatie tot voorzieningen voor (hoog)begaafde leerlingen nog niet bij iedereen bekend is. Dit komt volgens deelnemers onder andere doordat de visie 'is blijven liggen' bij bestuurders en de beleidskant van organisaties, en nog niet geland is bij directies en leraren. Daarnaast zien deelnemers dat bestuurders nog niet altijd handelen volgens de visie op inclusief onderwijs, omdat ze dit wettelijk niet verplicht zouden zijn. Ook was het niet voor alle deelnemers aan de sessies duidelijk dat er nog voldoende ruimte was binnen deze visie voor het inrichten van een voltijd voorziening. Ook zien deelnemers dat de discussie over peergrouponderwijs, en in hoeverre dat past binnen inclusief onderwijs, (nog) steeds opnieuw gevoerd wordt.

Enkele deelnemers wijzen, naar aanleiding van de visie waarin het belang van de link met regulier onderwijs benadrukt wordt, op de nadelen van de focus op het versterken van de relatie tussen (hoog)begaafde leerlingen en 'reguliere' leerlingen, en de voordelen van het gescheiden houden van de groepen. Zij zien als voordeel van het gescheiden houden dat er een plek is voor leerlingen waar zij zichzelf kunnen zijn en waar ontwikkeling plaats kan vinden op hun tempo.

Verbetering: Meer en duidelijkere communicatie over visie

Er is behoefte aan meer en duidelijke communicatie over de visie en het verschil tussen 'inclusief' en 'inclusiever' onderwijs. De huidige visie is te abstract voor scholen om er concreet mee aan de slag te kunnen. Er is behoefte aan een vertaalslag naar concretere en simpelere taal, bijvoorbeeld in de vorm van brochures. Een deelnemer ziet hierin een rol voor het Kenniscentrum. Deelnemers zien het huidige

politieke landschap als een belemmering voor de doorwerking van de visie, omdat zij het idee hebben dat inclusiviteit op veel plekken geen prioriteit heeft. Volgens hen is het van belang dat de visie geleidelijk wordt geïntroduceerd en dat scholen en samenwerkingsverbanden goede begeleiding krijgen zonder dat er verplichtingen bij komen.

Beschikbare brochures en informatie van Kenniscentrum Hoogbegaafdheid

Het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid heeft de afgelopen jaren verschillende brochures en handreikingen uitgebracht om leraren te ondersteunen bij het herkennen van (hoog)begaafde leerlingen in de klas. Hoewel er brede waardering is voor de beschikbare brochures en informatie, geven deelnemers aan dat slechts een selecte groep de brochures leest: met name de mensen die toch al geïnteresseerd zijn. Andere scholen ontvangen de informatie wel, *'maar doen er vervolgens niets mee'*. De kennis die intern begeleiders opdoen, wordt vaak niet gedeeld met collega's. Zo ontstaat er een kenniskloof tussen intern begeleiders en leraren.

Brede erkenning

Deelnemers maken regelmatig mee dat scholen niet alle externe organisaties serieus nemen, en dat een kind met kenmerken van (hoog)begaafdheid niet de ondersteuning krijgt die het nodig heeft, omdat de school niet gelooft dat er sprake is van (hoog)begaafdheid. Kennis die nodig is voor goede signalering en erkenning van (hoog)begaafdheid is dus nog niet op alle scholen geborgd. Vaak horen ze de opmerking van leraren dat bij een leerling wel (hoog)begaafdheid is vastgesteld, maar dat zij dat niet zijn. Ze zien dat leraren niet geloven dat iemand (hoog)begaafd kan zijn wanneer hij niet over een aantal basisvaardigheden beschikt. Het risico hiervan is dat leraren en ander personeel op school er ook niet naar handelen.

Verbetering: Facilitering in tijd

Signalering van (hoog)begaafdheid wordt nu nog te veel overgelaten aan externe experts. Verschillende deelnemers geven aan dat er ruimte en tijd nodig is om voldoende aandacht te kunnen besteden aan professionalisering, waardoor ook intern de signaleringsfunctie sterker kan worden. Of leraren hier de ruimte voor krijgen is nu vaak afhankelijk van de schoolleiding, en of zij hier het belang van inzien. Er wordt een voorbeeld gegeven van een school waar de financiering voor (hoog)begaafdheidsondersteuning werd gebruikt om een (hoog)begaafdheidscoördinator in te zetten met expertise in signaleren en werken met (hoog)begaafde leerlingen. Alle leraren hadden elke twee weken een overleg met de (hoog)begaafdheidscoördinator waarin onder andere gesproken werd over verschillende manieren van lesgeven en het delen van lesmaterialen. Dit zorgde ervoor dat er binnen het team open gesprekken ontstonden, die echt over het onderwijs gingen, in plaats van over secundaire onderwerpen. Wanneer leraren te veel werkdruk ervaren, hebben zij niet de ruimte om informatie tot zich te nemen en hier goed en creatief over na te denken. Verschillende deelnemers noemen het belang dat *alle* kinderen hierbij hebben: niet alleen het onderwijs voor de (hoog)begaafde leerlingen wordt hier beter van. Door leraren de ruimte te bieden om te ontwikkelen, wordt het onderwijs voor alle leerlingen beter.

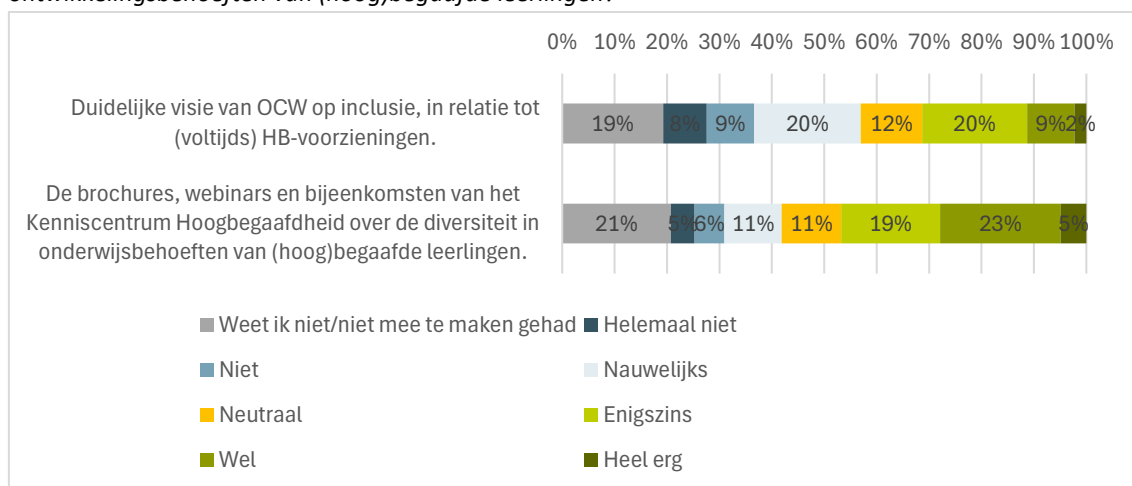
3.3 Het effect van de uitgevoerde maatregelen

Vragenlijst resultaten

Aan de respondenten is gevraagd hun mening te geven over de effectiviteit van maatregel 1 en 2. In Figuur 9 is te zien dat ongeveer de helft van de respondenten vindt dat de brochures, webinars en bijeenkomsten van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid (maatregel 2) hebben geleid tot meer tot (h)erkenning van de

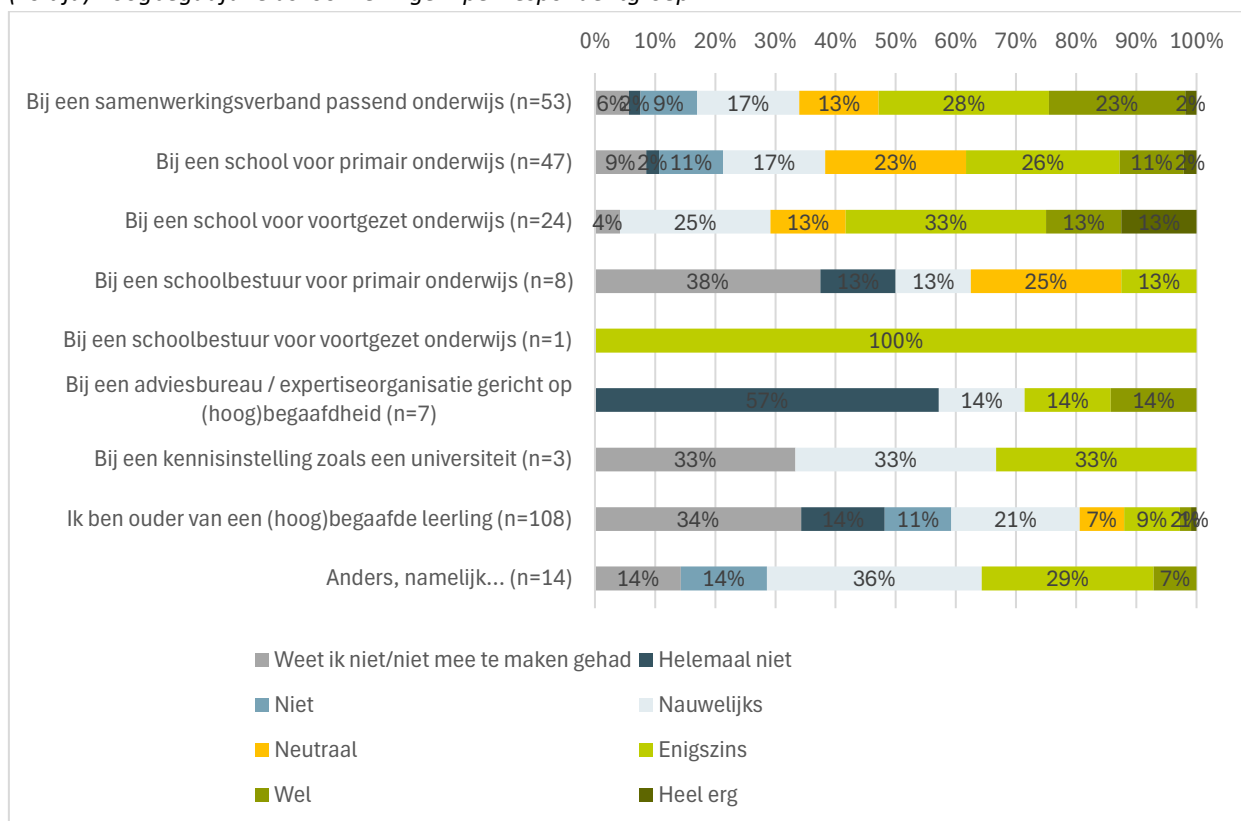
ontwikkelingsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen. Ruim één derde van de respondenten vindt dat maatregel 1, de duidelijke visie van OCW op inclusie in relatie tot (voltijd) hoogbegaafdheidsvoorzieningen, niet of nauwelijks tot meer (h)erkenning heeft geleid. Bij beide maatregelen geeft ongeveer twintig procent aan het niet te weten of er niet mee te maken te hebben gehad.

Figuur 9. In hoeverre hebben onderstaande maatregelen geleid tot meer (h)erkenning van de ontwikkelingsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen?



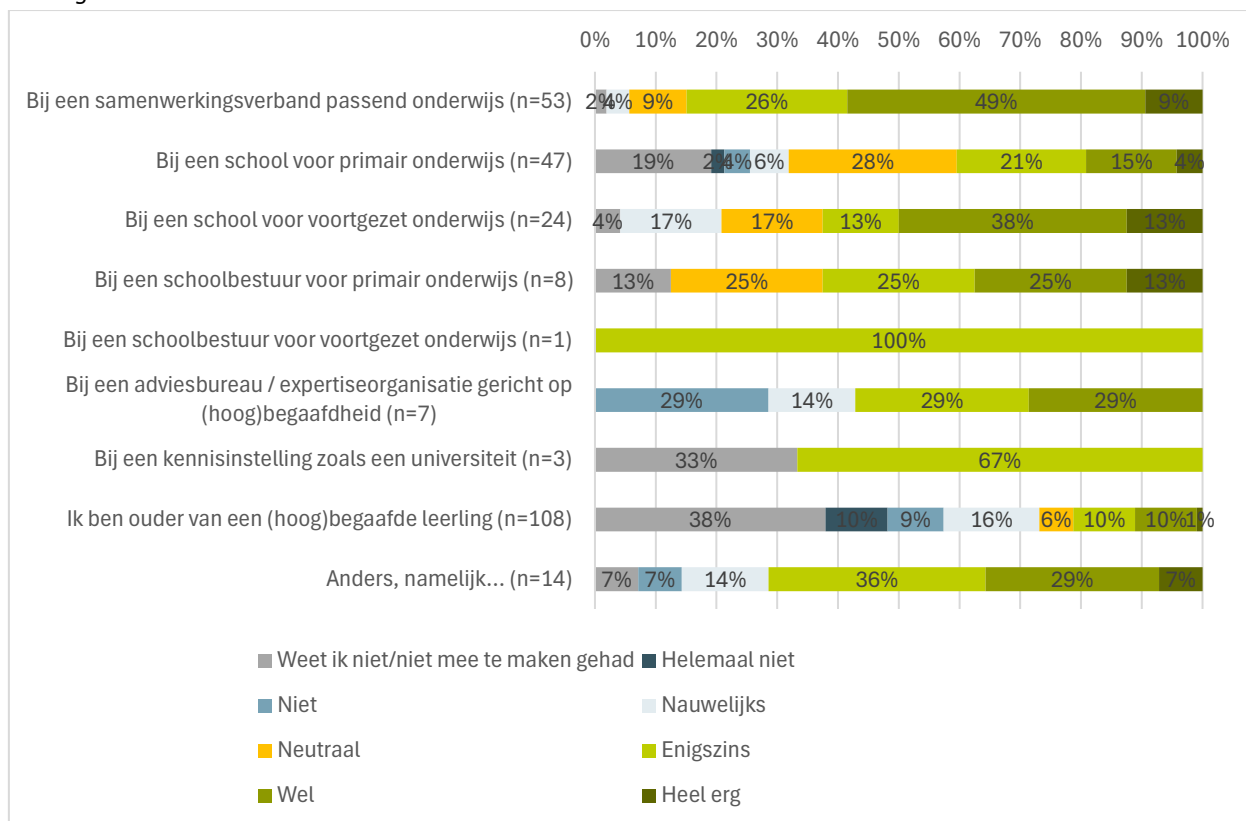
In Figuur 10 is te zien hoe verschillende groepen respondenten het effect van de verduidelijkte visie op inclusie in relatie tot voltijd voorzieningen op de (h)erkenning van ontwikkelingsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen beoordelen. Van de respondenten die werkzaam zijn bij een schoolbestuur voor primair onderwijs of een kennisinstelling en ouders geeft ruim een derde aan het antwoord niet te weten of er niet mee te maken te hebben gehad. Binnen de groep werkzaam bij een adviesbureau of expertiseorganisatie geeft de meerderheid aan dat de visie van OCW op inclusie helemaal niet heeft geleid tot meer (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen. Ouders en respondenten werkzaam bij een schoolbestuur voor primair onderwijs geven dit ook vaker aan dan andere groepen. Meer dan de helft van de respondenten werkzaam bij een school voor voortgezet onderwijs geeft aan dat de visie van OCW (enigszins) heeft geleid tot meer (h)erkenning, daarmee zijn zij het meest positief.

Figuur 10. Beoordeling effectiviteit van de maatregel 'duidelijke visie van OCW op inclusie, in relatie tot (voltijd) hoogbegaafdheidsvoorzieningen' per respondentgroep.



De meeste groepen zijn overwegend positief over het effect van brochures, webinars en bijeenkomsten op de (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen (zie Figuur 11). De ouders zijn het meest verdeeld over het effect van deze tweede maatregel en negatiever dan de andere groepen. Bijna een derde van de ouders ziet nauwelijks of niet meer (h)erkenning door de brochures, webinars en bijeenkomsten. Ook weet meer dan een derde van de ouders niet of er effect is, of zij hebben er niet mee te maken gehad.

Figuur 11. Beoordeling effectiviteit van de maatregel 'de brochures, webinars en bijeenkomsten van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid over de diversiteit in onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen'.



Respondenten konden een toelichting geven op hun antwoord wat betreft de effectiviteit van de maatregelen op de (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen. Hieruit komt naar voren dat de visie van OCW in sommige gevallen bijdraagt aan de (h)erkenning van de ontwikkelingsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen, maar dat deze niet altijd breed wordt gedragen door scholen en samenwerkingsverbanden. Hoewel de subsidies hebben gezorgd voor impulsen, blijft de implementatie van de visie in de praktijk achter. Niet alle scholen zijn bekend met de visie, en sommige delen deze niet of handelen er niet naar. Daarnaast wordt voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs niet altijd gezien als een passend aanbod in het kader van inclusief onderwijs. De communicatie over de visie en hoe deze concreet moet worden toegepast in het onderwijsbeleid van scholen en samenwerkingsverbanden kan verbeterd worden. Ook ontbreekt in veel gevallen de structurele borging binnen het reguliere onderwijs, waardoor er nog grote verschillen tussen scholen bestaan in de mate van erkenning en ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen.

Met betrekking tot de tweede maatregel, de brochures, webinars en bijeenkomsten over de specifieke ondersteuning passend bij verschillen in het brede spectrum van hoogbegaafdheid, komt naar voren dat hoewel er brede waardering is voor de beschikbare brochures en de informatie van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid, de kennis niet altijd de juiste doelgroep bereikt. De respondenten geven aan dat leraren (hoog)begaafde leerlingen vaak niet herkennen of onvoldoende tijd hebben om zich in de beschikbare kennis te verdiepen. Scholen zijn niet altijd actief bezig met (hoog)begaafdheidsonderwijs, en het Kenniscentrum is nog onvoldoende bekend. De hoeveelheid informatie kan overweldigend zijn, waardoor deze verloren gaat of niet effectief wordt toegepast in de praktijk. Er is behoefte aan

toegankelijke en praktisch toepasbare informatie, meer gerichte bijscholing voor docenten en verplichting van kennis over (hoog)begaafdheid binnen scholen. Daarnaast wordt aangegeven dat de kloof tussen theorie en praktijk groot blijft en dat de verspreiding en implementatie van kennis actiever moet worden ondersteund, bijvoorbeeld door structurele bijscholing en een verplichting voor scholen om aandacht te besteden aan (hoog)begaafdheidsonderwijs.

Bevindingen verdiepende sessies

Veranderingen afgelopen jaren

De meeste deelnemers zien dat er sinds de subsidie voor ondersteuning van begaafde leerlingen meer kennis is opgebouwd in het primair onderwijs en dat ook het nut en de noodzaak van (hoog)begaafdheidsvoorzieningen breder wordt erkend. Dit is volgens hen een goede stap in de richting van meer erkenning en herkenning van (hoog)begaafdheid. Er zijn meer initiatieven ontstaan binnen het primair onderwijs en dat zien deelnemers als een mooie ontwikkeling. Er zijn door de extra middelen ook meer specialisten in dienst en er wordt meer samengewerkt. Het gevolg hiervan is dat (hoog)begaafde leerlingen vaker binnen reguliere scholen de juiste ondersteuning kunnen krijgen. Deze positieve ontwikkeling speelt volgens een deelnemer met name in het primair onderwijs, omdat het daar vanwege de kleinschaligheid makkelijker is om een inschatting te maken van de behoeften van leerlingen. Dit is minder het geval in het voortgezet onderwijs. Deze observatie wordt gedeeld door meer deelnemers. Een aantal deelnemers ziet scholen veranderen van koers door de visie op inclusief onderwijs vanuit het ministerie. Dit laat zien dat de visie op inclusief onderwijs in relatie tot voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen nog niet overal bekend is. Een deelnemer noemt bijvoorbeeld dat een samenwerkingsverband stopte met aan aanbieden van voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen omdat dit niet zou passen bij inclusief onderwijs.

Deelnemers zien dat bepaalde vormen van kijken naar (hoog)begaafdheid achterhaald zijn geraakt. Zo zien zij het meten van (hoog)begaafdheid, bijvoorbeeld door middel van IQ-testen, als niet accuraat en achterhaald. Ze benoemen het belang van erkenning van de vele uitingsvormen en kenmerken van (hoog)begaafdheid. Als er te veel wordt gekeken naar IQ-score, bestaat het risico dat een kind geen passende hulp/ondersteuning krijgt omdat het geen hoge IQ-score heeft (maar wel andere kenmerken van (hoog)begaafdheid). Actuele kennis over kenmerken van (hoog)begaafdheid is dus nog niet overal op scholen aanwezig.

Een andere ontwikkeling die deelnemers zien in de afgelopen jaren, is de ongelijkheid die kan ontstaan op scholen waar (hoog)begaafdheidsvoorzieningen worden aangeboden. Het exclusieve karakter van (hoog)begaafdheidsklassen leidt soms tot weerstand op scholen. Een deelnemer geeft als voorbeeld dat bij haar op school de talentleerlingen andere laptops kregen dan de reguliere leerlingen, wat leidde tot pestgedrag. Uiteindelijk werden deze leerlingen in de bovenbouw gemengd, wat als prettig werd ervaren, omdat de (hoog)begaafde leerlingen geen 'exclusief clubje' meer vormden.

3.4 Een wenselijk toekomstbeeld

Wat betreft erkenning en herkenning van (hoog)begaafdheid zien de deelnemers een aantal wenselijke toekomstige ontwikkelingen:

- De focus verleggen van (het toetsen van) cognitieve kenmerken van (hoog)begaafdheid, schoolprestaties en resultaten, naar vertrouwen in de omgeving van de leerling, en het werken aan sociale veiligheid voor de leerling. Hiervoor is een brede interpretatie van begaafdheid nodig.

De huidige focus op prestaties bepaalt de maatschappelijke verwachtingen tegenover kinderen. Om deze te verleggen naar gezamenlijkheid, vertrouwen en sociale veiligheid is sterk politiek leiderschap nodig volgens deelnemers.

- Duidelijkheid over wat inclusief onderwijs betekent voor scholen. Deelnemers hebben behoefte aan meer communicatie over wat de visie op inclusief onderwijs betekent voor voltijd voorzieningen.
- Het is van belang dat er een breder besef komt van het feit dat de ontwikkelingsbehoefte van leerlingen en hun ontwikkelingssnelheid twee verschillende aspecten zijn.

4 Thema ‘Een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod’

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de genomen maatregelen om het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren (paragraaf 4.1). Vervolgens gaan we in op de tevredenheid over de uitvoering van deze maatregelen en de daarbij genoemde verbeterpunten (paragraaf 4.2). Daarna bespreken we het effect van de uitgevoerde maatregelen (paragraaf 4.3). Tot slot schetsen op basis van de sessies en schriftelijke input een wenselijk toekomstbeeld met betrekking tot dit thema (paragraaf 4.4).

4.1 Beschrijving maatregelen

Om een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen te creëren zijn er drie maatregelen opgesteld. Twee maatregelen zijn uitgevoerd en zijn in dit onderzoek tussentijds geëvalueerd:

- Maatregel 3: Subsidie met specifieke aandacht voor voltijd voorzieningen.⁴
Uitgevoerd door: ministerie van OCW
- Maatregel 5: Een analyse van de huidige ondersteuning en expertise in de regio door samenwerkingsverbanden opnemen in de voorwaarden van de nieuwe aanvraag voor de subsidieregeling (hoog)begaafde leerlingen (2023-2025).
Uitgevoerd door: ministerie van OCW

Ter bevordering van een beter passend en dekkend aanbod over het gehele begaafdheidsspectrum zijn er extra middelen beschikbaar gesteld voor het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. In totaal is 66 miljoen euro toegekend en bijna alle samenwerkingsverbanden benutten dit. De subsidieregeling kent een eenmalig deel dat specifiek bedoeld is voor het borgen en versterken van voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen. Deze is 70 keer toegekend. De meerjarige subsidie is toegekend aan 139 van de 151 samenwerkingsverbanden. Bij dit meerjarige deel van de subsidieregeling is onder meer als voorwaarde gehanteerd dat: 1) samenwerkingsverbanden een analyse doen van de huidige ondersteuning en expertise in de regio en 2) een plan opstellen voor hoe ze het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen nog passender kunnen maken, met specifieke aandacht voor een passend en dekkend aanbod in de regio dat aansluit bij de extra ondersteuningsbehoefte van hoogbegaafde en zeer hoogbegaafde leerlingen die dreigen niet naar school te gaan of uitgevallen zijn op school. Het meerjarige deel kan ook worden ingezet voor specifiek deeltijd en/of voltijd voorzieningen voor (hoog)begaafde leerlingen, ter versterking van het aanbod.

4.2 Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten

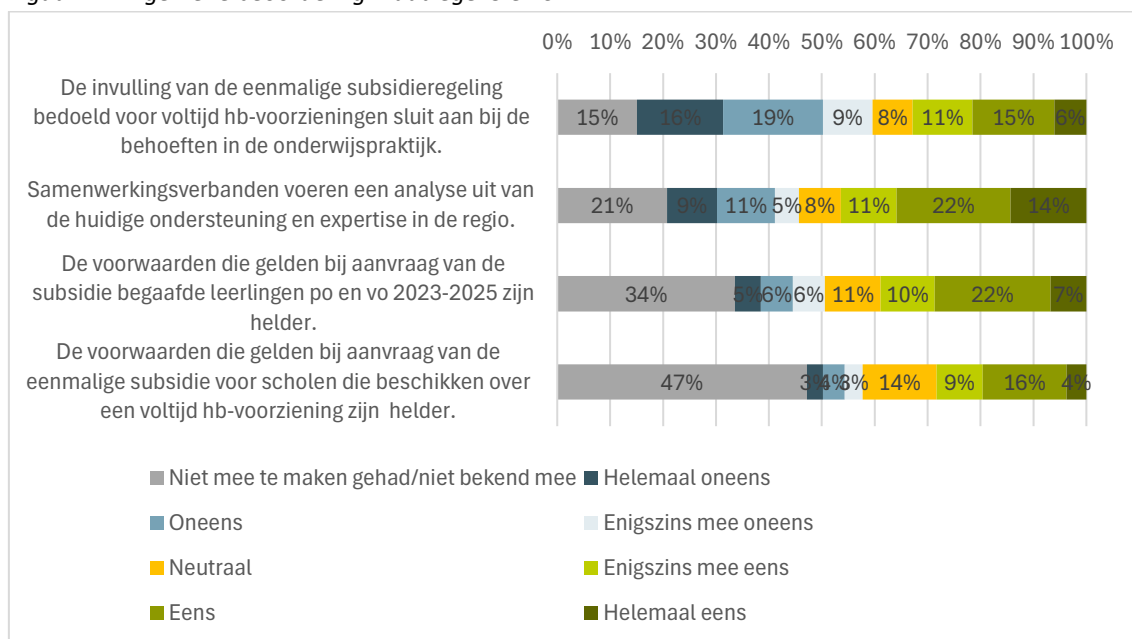
Tevredenheid uitvoering maatregelen

Aan alle respondenten is door middel van een aantal stellingen gevraagd hoe tevreden zij zijn over de uitvoering van maatregel 3 en 5 met het thema ‘een passend en dekkend onderwijs- en

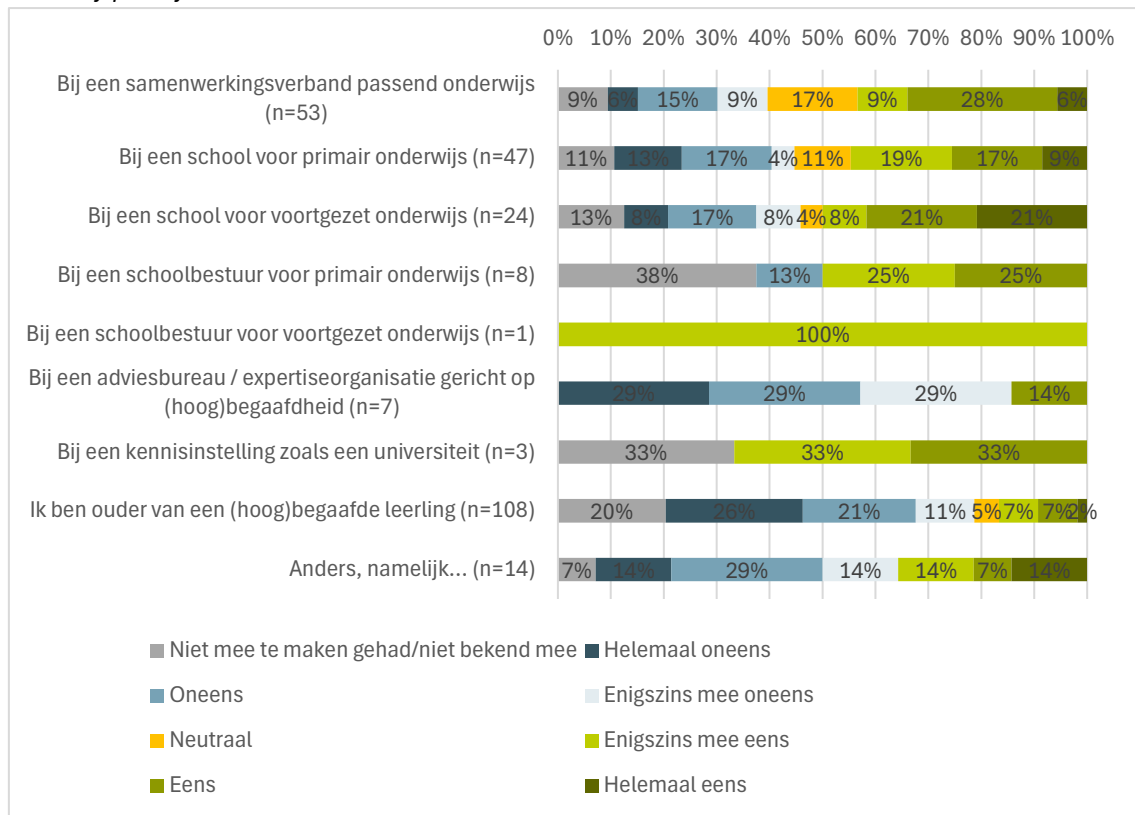
⁴ In het [monitoronderzoek \(hoog\)begaafdheid](#) wordt de subsidieregeling ‘Begaafde leerlingen in het po en vo 2023-2025’ uitgebreid geëvalueerd.

ondersteuningsaanbod'. In Figuur 12 is te zien dat de meningen over de stelling "De invulling van de eenmalige subsidieregeling bedoeld voor voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen sluit aan bij de behoeften in de onderwijspraktijk" uiteenlopen. Ook per respondentgroep verschillen de antwoorden (zie Figuur 13). Van de respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband, school, schoolbestuur of kennisinstelling vindt minimaal veertig procent dat de invulling van de subsidieregeling (enigszins) aansluit bij de behoeften in de onderwijspraktijk. De overige respondentgroepen, werkzaam bij een adviesbureau/expertiseorganisatie, ouders en "anders, namelijk...", zijn hier minder positief over, meer dan de helft van hen is het (enigszins) oneens met de stelling.

Figuur 12. Algemene beoordeling maatregel 3 en 5.

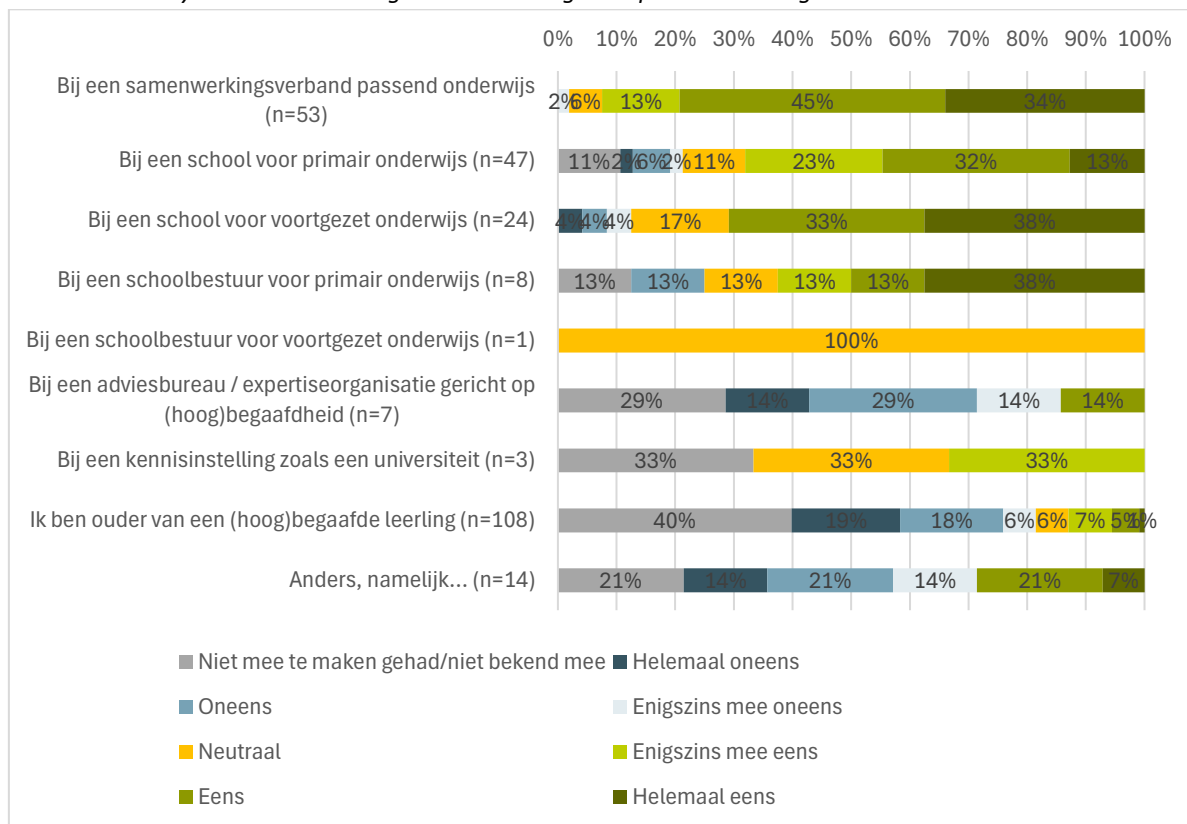


Figuur 13. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De invulling van de eenmalige subsidieregeling bedoeld voor voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen sluit aan bij de behoeften in de onderwijspraktijk”.



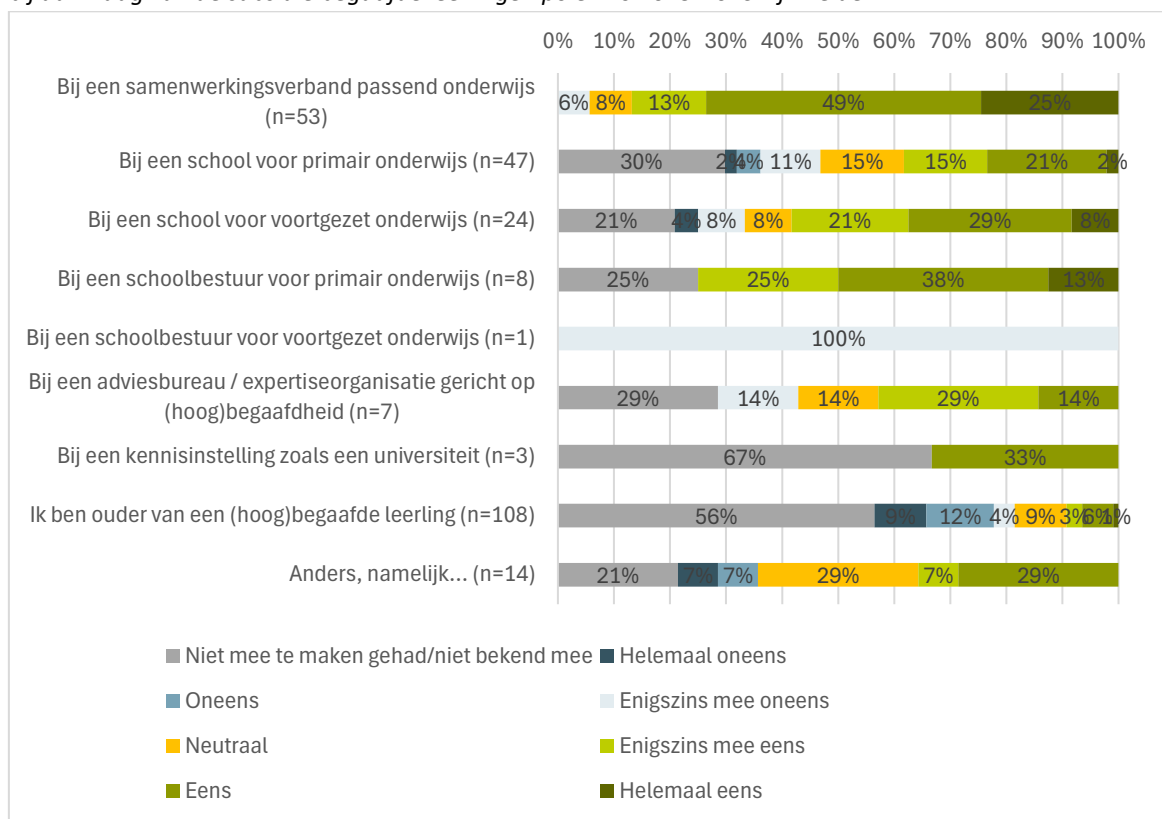
Meer dan de helft van de respondenten geeft aan het (enigszins) eens te zijn met de stelling “Samenwerkingsverbanden voeren een analyse uit van de huidige ondersteuning en expertise in de regio” (zie Figuur 14). Wanneer de respondentengroepen met elkaar vergeleken worden, is te zien dat respondenten die werkzaam zijn bij een adviesbureau of expertiseorganisatie, ouders en “anders, namelijk...” negatiever antwoorden (zie Figuur 15). Minstens één derde van hen geeft aan het (helemaal) oneens te zijn met de stelling. Binnen de respondentengroepen is er ook een grote groep die er niet mee te maken heeft gehad, of er niet bekend mee is.

Figuur 14. De mening van verschillende respondentgroepen over de stelling “Samenwerkingsverbanden voeren een analyse uit van de huidige ondersteuning en expertise in de regio”.



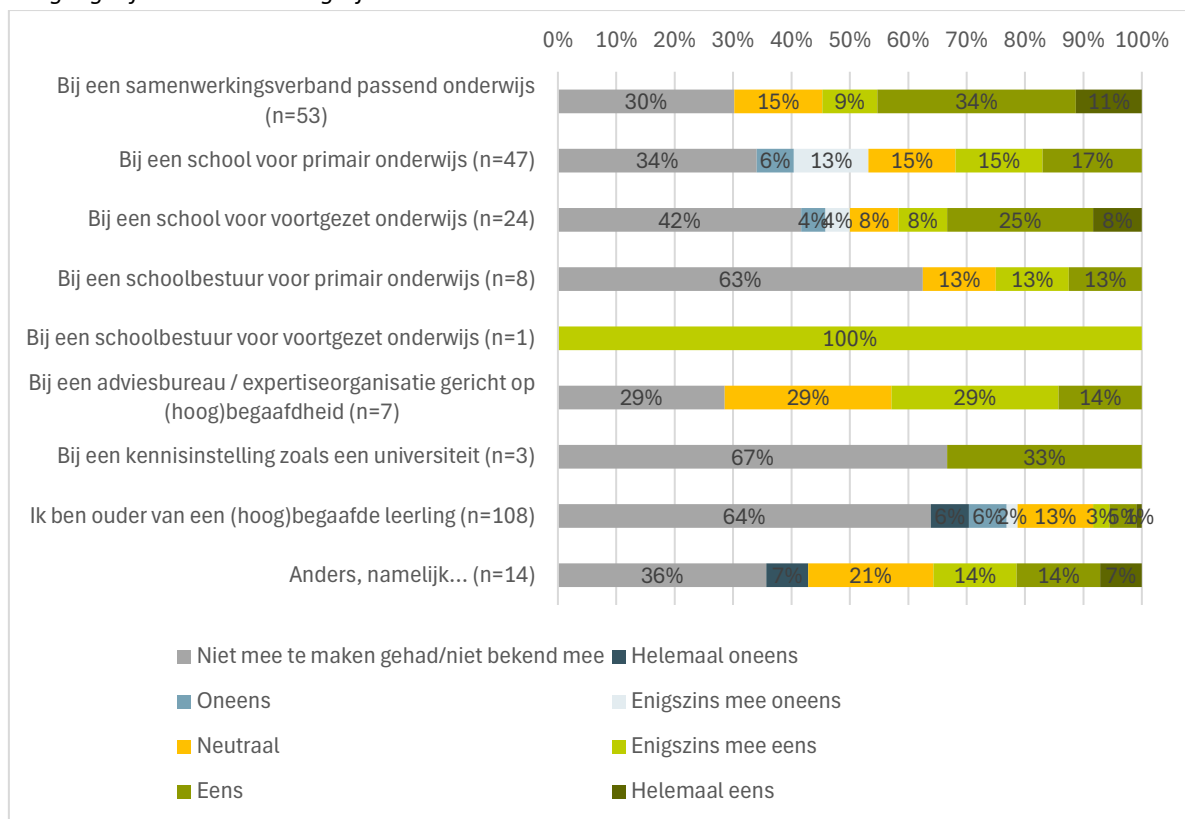
Ongeveer veertig procent van de respondenten geeft aan de voorwaarden die gelden bij de aanvraag van de subsidie begaafde leerlingen (enigszins) helder te vinden (zie Figuur 12). Een derde heeft er niet mee te maken gehad of is er niet mee bekend. In Figuur 15 is te zien dat vooral ouders en respondenten die werkzaam zijn bij een kennisinstelling deze antwoordoptie kiezen. Daarnaast geeft een kwart van de ouders aan dat de voorwaarden bij de subsidieaanvraag (enigszins) onduidelijk zijn. De andere groepen antwoorden overwegend positief op de stelling.

Figuur 15. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De voorwaarden die gelden bij aanvraag van de subsidie begaafde leerlingen po en vo 2023-2025 zijn helder”.



Bij de stelling “De voorwaarden die gelden bij aanvraag van de eenmalige subsidie voor scholen die beschikken over voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen zijn helder” geeft bijna de helft van de respondenten aan hier niet mee te maken te hebben gehad of er niet bekend mee te zijn (zie Figuur 12). Ouders en respondenten die werkzaam zijn bij een kennisinstelling en een schoolbestuur voor primair onderwijs geven dit vaker dan andere groepen aan, namelijk ruim zestig procent (zie Figuur 16). Ongeveer dertig procent van alle respondenten geeft aan de voorwaarden (enigszins) helder te vinden. Ouders antwoorden het vaakst negatief, ongeveer vijftien procent van hen is het (enigszins of helemaal) oneens met de stelling.

Figuur 16. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De voorwaarden die gelden bij aanvraag van de eenmalige subsidie voor scholen die beschikken over een voltijd hoogbegaafdheidsvoorziening zijn helder”.



Respondenten konden een toelichting geven op hun antwoorden bij de stellingen die betrekking hadden op de maatregelen van het thema een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod: de subsidieregeling voor voltijd voorzieningen en een verplichte analyse van de huidige ondersteuning in de regio. Hieruit kwam een aantal aspecten naar voren. Veel respondenten hebben zorgen over de continuïteit van de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen. De eenmalige subsidie biedt erkenning en ondersteuning, maar zorgt ook voor onzekerheid op de lange termijn. Ook zijn er al ervaringen dat voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen weer verdwijnen.

“Een subsidie is een middel met beperkingen als het gaat om het creëren van een (nieuw) duurzaam aanbod”.

Daarnaast wordt vaak genoemd dat het geld niet altijd bij de juiste kinderen terecht komt. In sommige regio's zijn er onvoldoende passende opties, waardoor ouders zelf moeten betalen voor particulier voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs. Ook worden subsidies soms ingezet voor plusklassen in plaats van voltijd voorzieningen, wat niet strookt met de oorspronkelijke bedoeling van de regeling, scholen hebben nog veel vrijheid hoe zij de gelden gebruiken.

De aanvraagprocedure van de subsidie wordt door sommige respondenten als moeizaam ervaren. Er is een oproep vanuit enkele van de respondenten om subsidies niet via samenwerkingsverbanden, maar direct via hb-specialisten te laten lopen.

Ook is er kritiek op de manier waarop samenwerkingsverbanden de verplichte analyse uitvoeren. Er zijn grote verschillen in kwaliteit van de analyses per regio, waardoor er geen eenduidig beeld ontstaat van de landelijke situatie.

“Naar mijn idee is het verschillend per samenwerkingsverband in hoeverre er een goede analyse wordt uitgevoerd.”

Verder wordt opgemerkt dat er in de praktijk weinig verandert op basis van de analyse, waardoor het vooral een theoretische exercitie blijft. Een meerderheid van de reacties benadrukt dat er na de analyse een concreet plan moet worden opgesteld en uitgevoerd. Er is behoefte aan meer ondersteuningsmogelijkheden in de regio, zodat leerlingen daadwerkelijk profiteren van de inzichten opgedaan in de analyse. Daarnaast zijn er klachten over gebrekkige communicatie over de analyse en de resultaten daarvan. Ouders zijn vaak niet op de hoogte van de resultaten en de vervolgstappen.

Verbetering van de uitgevoerde maatregelen: vragenlijst resultaten

Aan respondenten is gevraagd hoe de uitvoering van de maatregelen verbeterd zou kunnen worden en wie daarvoor aan zet is. Met betrekking tot de maatregel ‘Subsidieregeling met aandacht voor voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen’ benadrukken veel respondenten het belang van continuïteit in de financiering van deze voorzieningen. Subsidies worden vaak gezien als een tijdelijke oplossing, terwijl structurele bekostiging noodzakelijk wordt geacht om duurzame en effectieve ondersteuning van (hoog)begaafde leerlingen te waarborgen. Ongeveer een derde van de respondenten geeft expliciet aan dat de huidige financiering onvoldoende zekerheid biedt voor de lange termijn. Sommige respondenten pleiten ervoor om voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen op vergelijkbare wijze te bekostigen als het speciaal onderwijs, zodat deze structureel verankerd worden in het onderwijssysteem. Daarnaast vragen veel respondenten om duidelijkheid voor ouders en scholen over de subsidie, zowel over de aanvraagprocedure als de bestedingsmogelijkheden. Scholen zouden meer verantwoording moeten afleggen over hoe het geld wordt ingezet, om ervoor te zorgen dat het daadwerkelijk bij de (hoog)begaafde leerlingen terechtkomt. Als laatste wordt er gepleit voor een verplichte aanwezigheid van voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs in elke regio, zodat leerlingen niet afhankelijk zijn van het beleid van hun samenwerkingsverband.

Bij de maatregel ‘Een analyse van de huidige ondersteuning en expertise in de regio door samenwerkingsverbanden opnemen in de voorwaarden van de nieuwe hoogbegaafden-subsidie aanvraag’ gaven de respondenten brede kritiek op de manier waarop de verplichte analyse wordt uitgevoerd. Veel respondenten vinden dat een analyse door samenwerkingsverbanden zelf niet onafhankelijk genoeg is en pleiten ervoor om dit door een externe partij te laten doen, zoals een onafhankelijk onderzoeksbureau of schoolbesturen zelf. Daarnaast wordt vaak genoemd dat de analyse te theoretisch blijft en dat er meer focus moet liggen op de daadwerkelijke praktijk. Ongeveer een derde van de reacties op deze maatregel benadrukt dat de analyse niet alleen op papier moet kloppen, maar vooral moet leiden tot concrete verbeteringen in het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Ook zou er meer controle moeten zijn op de uitvoering van (hoog)begaafdheidsonderwijs na de analyse, bijvoorbeeld door de onderwijsinspectie. Daarnaast wordt meer samenwerking tussen regio’s genoemd als oplossing, zodat expertise en middelen efficiënter worden ingezet.

Uit de resultaten van de vragenlijst komt een aantal manieren naar voren hoe de maatregelen rondom een beter passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen verbeterd kan worden de komende jaren. Namelijk:

- A. Duidelijke richtlijnen en eisen over hoe een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen eruit moet zien en een controle op de uitvoering hiervan.
- B. De analyse van de huidige expertise en ondersteuning in de regio moet onafhankelijk worden uitgevoerd en ook daadwerkelijk leiden tot concrete verbeteringen in het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen.
- C. Meer duidelijkheid en verantwoording naar scholen en ouders over de besteding van de subsidie in de regio's.
- D. Minder bureaucratische lasten zoals overleggen en meer direct budget dat ten goede komt aan het onderwijs voor de (hoog)begaafde leerling.
- E. Het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij onderwijsbeleid en ondersteuning.
- F. Samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en met externe partijen zoals jeugdzorg. Bijvoorbeeld door kennis te delen over effectieve aanpakken en signalering en ondersteuning beter op elkaar aan te laten sluiten.
- G. *(Structurele financiering voor onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen.) Dit wordt veel genoemd in de vragenlijst. Echter, er zijn structurele middelen beschikbaar, ook vanaf 1 januari 2026.*

Tevredenheid en verbetering van de uitgevoerde maatregelen: bevindingen van de verdiepende sessies

Op basis van de resultaten van de vragenlijst is van bovenstaande opties A t/m G aan deelnemers gevraagd hoe zij tegen deze gesuggereerde verbeteropties aankijken, welke stappen er nodig zijn om daar te komen en wie daarbij aan zet zijn. Over het algemeen waren deelnemers positief over de suggesties. Hierin is geen prioritering aangebracht. Over een aantal verbeterpunten zijn op- en aanmerkingen besproken:

Het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij onderwijsbeleid en ondersteuning

Deelnemers vinden dit een van de belangrijkste verbeterpunten. Zij benoemen hierbij dat het niet alleen gaat om academische experts, maar ook om ouders. De expertise die nodig is, is specifiek kennis over (hoog)begaafdheid bij leerlingen met een migratieachtergrond en creatief begaafde leerlingen. Een knelpunt in het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij onderwijsbeleid en ondersteuning is dat er geen algemene criteria zijn voor wanneer iemand een expert is. Er zijn grote kwaliteitsverschillen tussen mensen die zichzelf expert noemen. Een kwaliteitsregister is echter niet de oplossing voor dit probleem, omdat het risico daarvan is dat het meer administratie voor scholen met zich meebrengt. Het belangrijkste is dat de verschillende betrokkenen in de school elkaar vertrouwen, dat is een belangrijke succesfactor in de ondersteuning voor leerlingen. Wel is het betrekken van jongeren zelf bij bijvoorbeeld evaluaties van het aanbod van belang. Het betrekken van jongeren bij evaluaties van beleid en van ondersteuningsaanbod kan volgens deelnemers uitgevoerd worden door samenwerkingsverbanden en het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid.

Samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en met externe partijen zoals jeugdzorg

Dit wordt door de deelnemers beschouwd als een belangrijk verbeterpunt. Zij benadrukken het belang van samenwerken tussen de leerling, leraar, ouders en specialisten. Hiervoor zijn volgens deelnemers een aantal stappen nodig: ontschotting in financiering, regionale coördinatie, en netwerken waarbinnen regelmatig contact is. Verschillende voorbeelden van samenwerking zijn genoemd. Wat bijvoorbeeld als

helpend wordt ervaren is dat degene die het kind getest heeft ook naar de school gaat om toelichting te geven over de leerling. De aansluiting van de specialist op de praktijk is van essentieel belang, want zo kan de specialist ook adviezen geven die daadwerkelijk uitvoerbaar zijn in of binnen de scholen. Naast het betrekken van experts geven deelnemers aan dat het belangrijk is om onderwijsteams als geheel te trainen, zodat kennis op de school blijvend is en het (hoog)begaafdheidsonderwijs onderdeel wordt van de gehele school in plaats van iets waar een enkeling in gespecialiseerd is. Bij de haalbaarheid hiervan worden echter kanttekeningen geplaatst; in veel regio's is het al een mooi resultaat als iedere school een hb-specialist heeft.

Vermindering van de bureaucratische lasten

Een vermindering van de bureaucratische lasten, zoals in bovenstaande optie D genoemd, is voor deelnemers een belangrijke maatregel. Hiermee doelen zij met name op minder overleg, en meer budget dat direct ten goede komt aan het onderwijs voor de (hoog)begaafde leerling. Volgens veel deelnemers zou het oormerken van middelen kunnen bijdragen aan vermindering van bureaucratische lasten.

Informeren over en oormerken structurele middelen

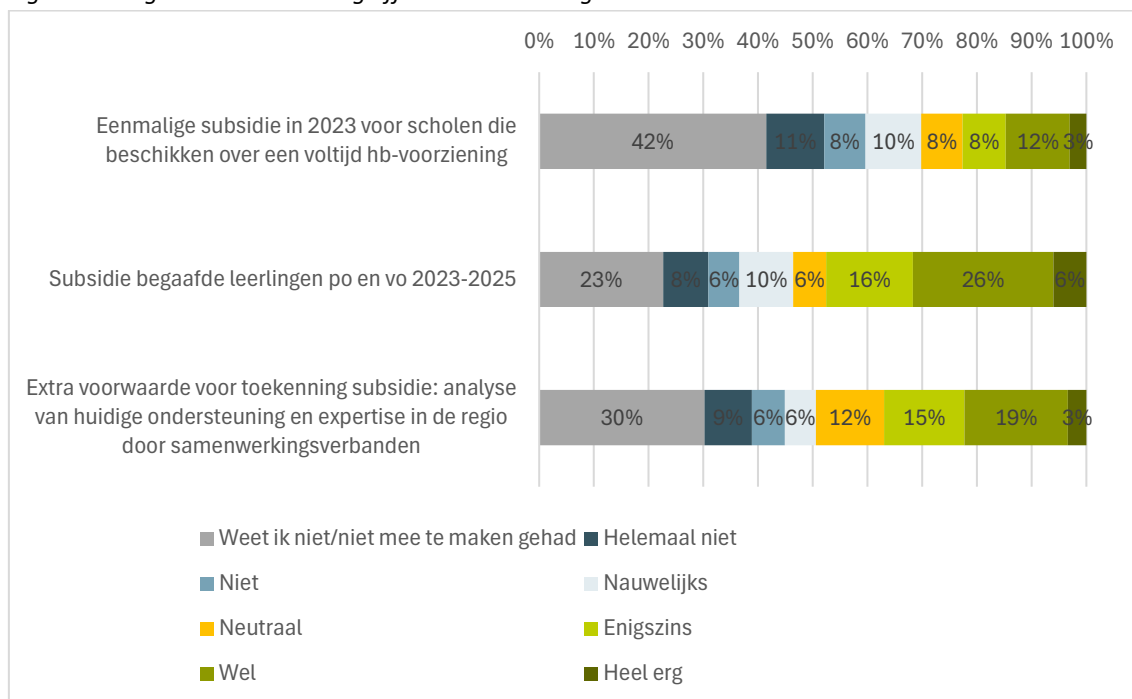
Deelnemers merken op dat er op veel scholen onduidelijkheid heerst over de middelen die beschikbaar komen. Niet iedereen is zich ervan bewust dat de subsidiemiddelen structureel beschikbaar worden gesteld. Daardoor houden scholen en besturen nu rekening met het stoppen van de (hoog)begaafdheidsvoorzieningen die zij tijdelijk hebben kunnen aanbieden. Een deel van de deelnemers is kritisch over de mogelijkheid dat het geld voor (hoog)begaafdheidsondersteuning in de algemene financiën van de scholen of samenwerkingsverbanden terecht zou komen. Een wens ten aanzien van een beter passend en dekkend aanbod is dan ook dat de middelen die structureel beschikbaar komen, geoormerkt worden voor het faciliteren van (hoog)begaafdheidsondersteuning.

4.3 Het effect van de uitgevoerde maatregelen

Vragenlijst resultaten

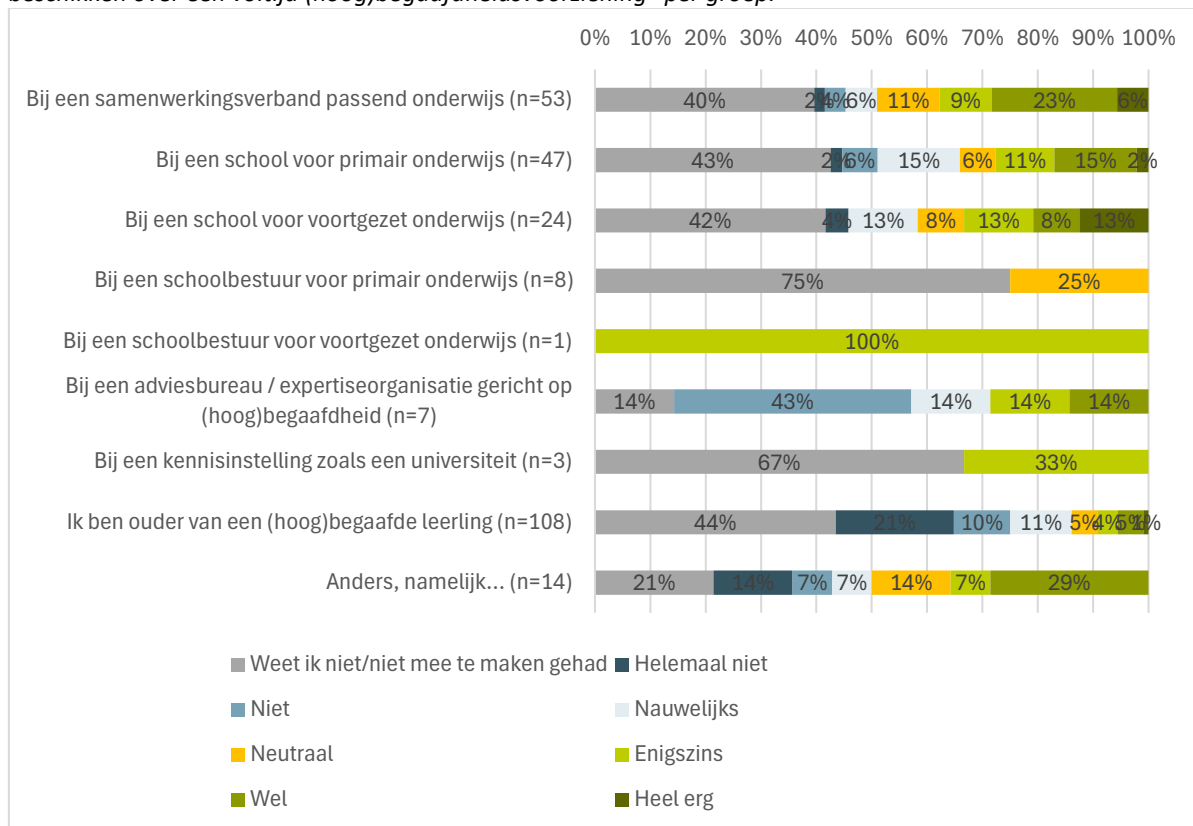
Per maatregel is aan respondenten gevraagd in hoeverre dit heeft geleid tot een beter passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. In Figuur 17 is te zien dat ruim veertig procent van de respondenten niet weet of de eenmalige subsidie voor scholen met een voltijd (hoog)begaafdheidsvoorziening heeft geleid tot een beter aanbod, of zij hebben er niet mee te maken gehad. Verder zijn de meningen over deze maatregel verdeeld. De subsidieregeling 'begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' wordt positief beoordeeld: bijna de helft van de respondenten vindt dat deze subsidie (enigszins of heel erg) heeft geleid tot een beter aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Ruim een derde van de respondenten geeft aan dat de extra voorwaarde, een analyse van de huidige ondersteuning, voor toekenning van de subsidie (enigszins of heel erg) heeft geleid tot een beter aanbod. Dertig procent geeft aan niet te weten of het tot een beter aanbod heeft geleid, of heeft er niet mee te maken gehad.

Figuur 17. Algemene beoordeling effectiviteit maatregel 3 en 5.



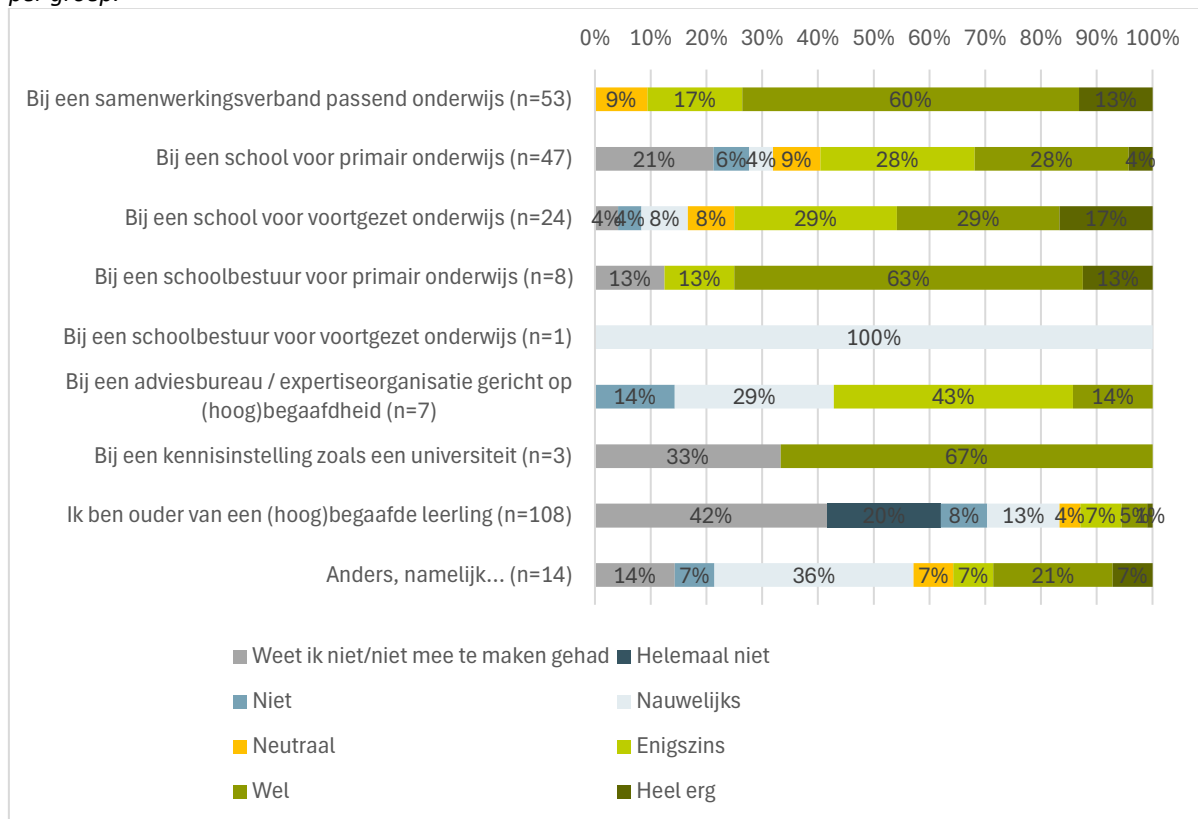
De meningen over de effectiviteit van de eenmalige subsidie 'voorziening voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs' verschillen per respondentgroep (zie Figuur 18). De antwoorden van respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband of school komen het meest overeen met het algemene beeld in Figuur 17. De meerderheid van respondenten werkzaam bij een schoolbestuur voor primair onderwijs en bij een kennisinstelling heeft niet met de eenmalige subsidie te maken gehad, of is er niet mee bekend. Ouders en respondenten werkzaam bij een adviesbureau of expertiseorganisatie zijn het meest 'negatief' over de effectiviteit van de eenmalige subsidie.

Figuur 18. Beoordeling effectiviteit van de maatregel “eenmalige subsidie in 2023 voor scholen die beschikken over een voltijd (hoog)begaafdheidsvoorziening” per groep.



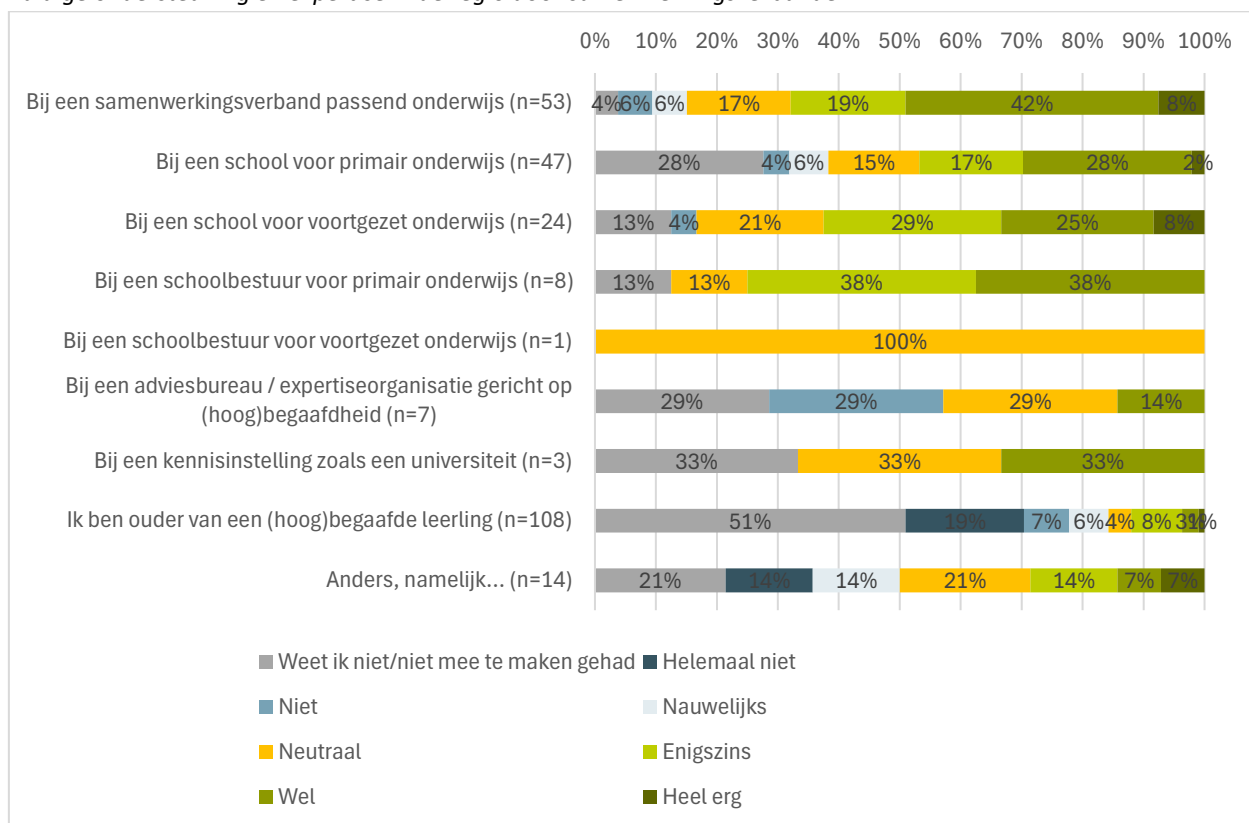
De effectiviteit van de subsidie begaafde leerlingen po en vo wordt binnen de meeste respondentengroepen door een ruime meerderheid positief beoordeeld (zie Figuur 19). De respondenten die hebben aangegeven werkzaam te zijn bij “anders, namelijk...” zijn verdeeld over het effect van deze subsidie op een beter aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Ouders lijken het minst tevreden over het effect van de subsidie, twintig procent van hen geeft aan dat dit helemaal niet heeft geleid tot beter aanbod.

Figuur 19. Beoordeling effectiviteit van de maatregel "subsidie begaafde leerlingen po en vo 2023-2025" per groep.



De analyse van de huidige ondersteuning en expertise door de samenwerkingsverbanden wordt door de meerderheid van de respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband of school als (enigszins of helemaal) effectief beoordeeld (zie Figuur 20). Ouders lijken wederom het minst effect te zien van de analyse op een beter passend en dekkend aanbod. Meer dan de helft van de ouders geeft daarnaast aan niet te weten of de maatregel effectief is, of heeft er niet mee te maken gehad.

Figuur 20. Beoordeling effectiviteit van de extra voorwaarde voor toekenning van subsidie: analyse van huidige ondersteuning en expertise in de regio door samenwerkingsverbanden.



Respondenten konden een toelichting geven op hun antwoorden op de stellingen. Hieruit komt naar voren dat de invoering van een eenmalige subsidie (Maatregel 3) heeft geleid tot meer aandacht voor (hoog)begaafdheid binnen het onderwijs en in sommige gevallen tot de oprichting van voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen. Respondenten geven aan dat deze initiatieven hebben bijgedragen aan bekendheid, bewustwording en uitbreiding van het aanbod. Tegelijkertijd maken veel respondenten zich zorgen over de duurzaamheid van deze voorzieningen. Zonder structurele financiering verdwijnen voorzieningen vaak na afloop van de subsidie, wat leidt tot verlies van opgebouwde kennis en continuïteit. In sommige regio's wordt aangegeven dat het aantal voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen zelfs afneemt.

Respondenten geven daarnaast aan dat scholen niet altijd op de hoogte zijn van de subsidiemogelijkheden, wat leidt tot gemiste kansen voor versterking van het aanbod. Ook wordt genoemd dat subsidies niet altijd direct ten goede komen aan de leerlingen. Vooral in het voortgezet onderwijs blijft gerichte ondersteuning beperkt. De behoefte aan structurele, langdurige financiering komt dan ook duidelijk naar voren in de reacties.

De verplichte analyse van de huidige ondersteuning en expertise door samenwerkingsverbanden (Maatregel 5) heeft volgens hen geleid tot meer kennisdeling en inzicht in de regionale situatie rondom (hoog)begaafdheid. Meerdere respondenten noemen als positief effect dat samenwerkingsverbanden hierdoor in ieder geval verplicht zijn geweest hun aanbod en werkwijze in kaart te brengen.

“De voorwaardelijke analyse heeft er in ieder geval voor gezorgd dat -samenwerkingsverband- actief moet inventariseren.”

Tegelijkertijd worden er kritische kanttekeningen geplaatst bij de uitvoering en opvolging. In de open antwoorden wordt herhaaldelijk genoemd dat de kwaliteit van de analyses wisselend is, en dat zij te weinig effect hebben op de praktijk. Respondenten geven aan dat er na de analyse vaak weinig concreets gebeurt en dat veel samenwerkingsverbanden onvoldoende expertise hebben op het gebied van (hoog)begaafdheid om hierop gericht beleid te ontwikkelen.

Verbetering van de maatregelen

Er is aan deelnemers ook gevraagd hoe de impact van de subsidieregeling voor voltijd voorzieningen en de verplichte analyse van de huidige ondersteuning in de regio verbeterd kunnen worden. Uit de open antwoorden van de respondenten komen veel dezelfde thema's naar voren als genoemd bij paragraaf 3.2. Aanvullend daarop wordt benoemd dat structurele inbedding van voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen in het reguliere onderwijsbeleid essentieel is voor blijvende impact. Ook wordt benadrukt dat de impact van de maatregelen groter zal zijn wanneer er gericht geïnvesteerd wordt in deskundigheidsbevordering van leraren. Door bijvoorbeeld structurele (verplichte) scholing en gespecialiseerde opleidingstrajecten voor leraren op (hoog)begaafdheidsscholen. Daarnaast wordt het actief betrekken van experts en ervaringsdeskundigen bij beleidsvorming gezien als goede stap om de onderwijskwaliteit te verhogen voor (hoog)begaafden. De respondenten wijzen ook op het belang van innovatie, minder bureaucratie en efficiëntere inzet van middelen zodat de maatregelen niet alleen op papier effectief zijn, maar ook daadwerkelijk leiden tot merkbare verbeteringen in het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.

Bevindingen verdiepende sessies

Veranderingen afgelopen jaren

De deelnemers aan de sessies geven aan dat er de afgelopen jaren weinig veranderd is op het gebied van passend en dekkend aanbod. De ervaring van veel deelnemers is dat de mate waarin er een passend en dekkend aanbod aanwezig is in een regio, sterk persoonsafhankelijk is: *“Als er iemand in de organisatie zit die zich hard maakt voor (hoog)begaafde leerlingen, is het aanbod er wel, maar anders niet.”* Er zijn schoolbesturen en samenwerkingsverbanden die veel aandacht hebben voor het thema en zich hard maken voor een divers en passend aanbod, maar dat geldt niet voor iedere regio. Per regio verschilt daardoor het aanbod, waardoor ouders en leerlingen niet zonder meer op passende ondersteuning kunnen rekenen. Dat geeft onzekerheid: *“Alsof je in de postcodeloterij zit en hoopt dat jij wint”*. Deelnemers zien dat samenwerkingsverbanden en schoolbesturen tegen de tijdelijkheid van de financiering aan lopen. Niet iedereen is ervan op de hoogte dat er structurele middelen beschikbaar komen voor samenwerkingsverbanden en schoolbesturen.

Een verandering die deelnemers in de hele maatschappij terugzien, is de sterke resultaatgerichtheid, die ook terug te zien is op scholen. Scholen ervaren druk van de Inspectie van het Onderwijs om goede resultaten te halen, en deze druk vertaalt zich ook naar de leerling. Hierdoor ligt volgens deelnemers de focus te veel op de eindexamens en resultaten in cijfers, en te weinig op de individuele ontwikkelbehoefte van de leerling. Ook bij de huidige voorzieningen ligt de focus nog vaak op cognitie. Een factor die hierbij een rol speelt is volgens deelnemers dat er bij de Inspectie van het Onderwijs te weinig kennis is over (hoog)begaafdheid. De kwaliteit van (hoog)begaafdheidsonderwijs wordt volgens hen nog te vaak gemeten met de meetlat die bedoeld is voor regulier onderwijs.

4.4 Een wenselijk toekomstbeeld

Wat betreft een beter passend en dekkend aanbod zien de deelnemers een aantal wenselijke toekomstige ontwikkelingen:

- Het aanbod is volgens veel deelnemers op dit moment te veel gericht op de (hoog)begaafde leerling in het algemeen, in plaats van op de diverse ondersteuningsbehoeften die (hoog)begaafde leerlingen kunnen hebben. Er is meer aandacht nodig voor individuele problematiek en zorgvragen. Daarnaast is het van belang dat er in beleid, zowel landelijk als op schoolniveau, meer aandacht komt voor dubbel bijzondere leerlingen en de specifieke behoeften die zij hebben. Daarbij zou er beter samengewerkt kunnen worden tussen scholen en de zorgsector.
- De stem van ouders en leerlingen zou actiever betrokken moeten worden bij het vormgeven van (hoog)begaafdheidsaanbod.
- Idealiter zouden scholen vrijer om kunnen gaan met vormen van toetsing. Leerlingen zouden toetsen op hun eigen manier en moment moeten kunnen doen. Leraren hebben nu te weinig ruimte om hun beoordelingen te baseren op andere zaken dan cijfers, terwijl dat wel bij zou dragen aan de kwaliteit van de beoordelingen en het welzijn van de leerlingen.

5 Thema ‘ Kennisontwikkeling, kennisdeling en professionalisering’

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de genomen maatregelen om kennisontwikkeling, kennisdeling en professionalisering rondom (hoog)begaafdheid te verbeteren (paragraaf 4.1). Vervolgens gaan we in op de tevredenheid over de uitvoering van deze maatregelen en de daarbij genoemde verbeterpunten (paragraaf 4.2). Daarna bespreken we het effect van de uitgevoerde maatregelen (paragraaf 4.3). Tot slot schetsen op basis van de sessies en schriftelijke input een wenselijk toekomstbeeld met betrekking tot dit thema (paragraaf 4.4).

4.1. Beschrijving maatregelen

- Maatregel 6: Kennis delen en actief goede voorbeelden verspreiden.
Uitgevoerd door: o.a. Kenniscentrum Hoogbegaafdheid
- Maatregel 7: Ieder samenwerkingsverband heeft de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten.
Uitgevoerd door: ministerie van OCW
- Maatregel 8: Door middel van een [sociale kaart](#) het netwerk van organisaties en expertise over (hoog)begaafdheid in beeld brengen, inclusief informatievoorziening over mogelijkheden in de regio.
Uitgevoerd door: Kenniscentrum Hoogbegaafdheid

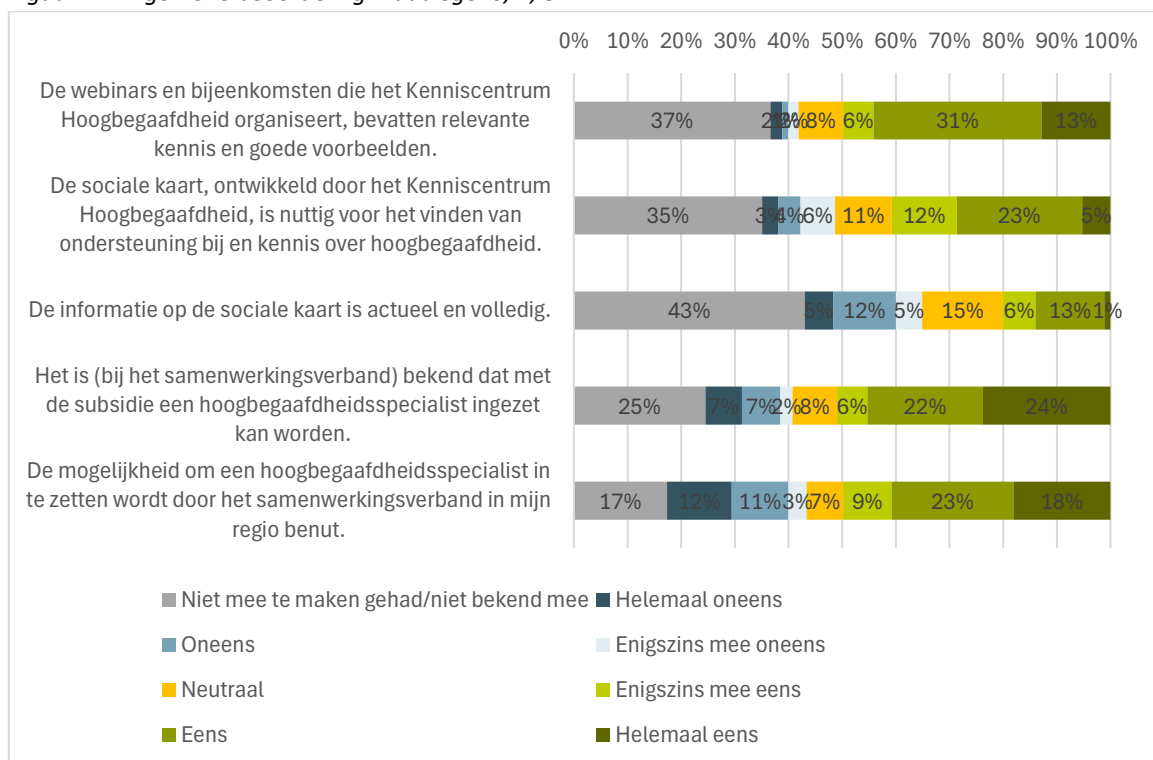
Het ministerie heeft verschillende maatregelen genomen om de kennisontwikkeling, kennisdeling en professionalisering rondom (hoog)begaafdheid te verbeteren. Hiervoor wordt onder andere samengewerkt met het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Zij organiseren bijeenkomsten en webinars voor een breed publiek en hebben een sociale kaart ontwikkeld waarop instanties zijn opgenomen die diensten verlenen met betrekking tot onderwijs, begeleiding en onderzoek naar begaafde leerlingen. Ook de mogelijkheid die samenwerkingsverbanden krijgen om een hb-specialist in te zetten is een van de maatregelen om meer expertise op dit gebied in het onderwijs te organiseren. Deze mogelijkheid is geëxpliciteerd in de subsidieregeling. Van deze mogelijkheid maakt volgens de doelstellingenmonitor Passend Onderwijs (eerste meting, 2023) 74% van de samenwerkingsverbanden en circa 60% van de scholen gebruik.

5.1 Uitvoering van de maatregelen: tevredenheid en verbeterpunten

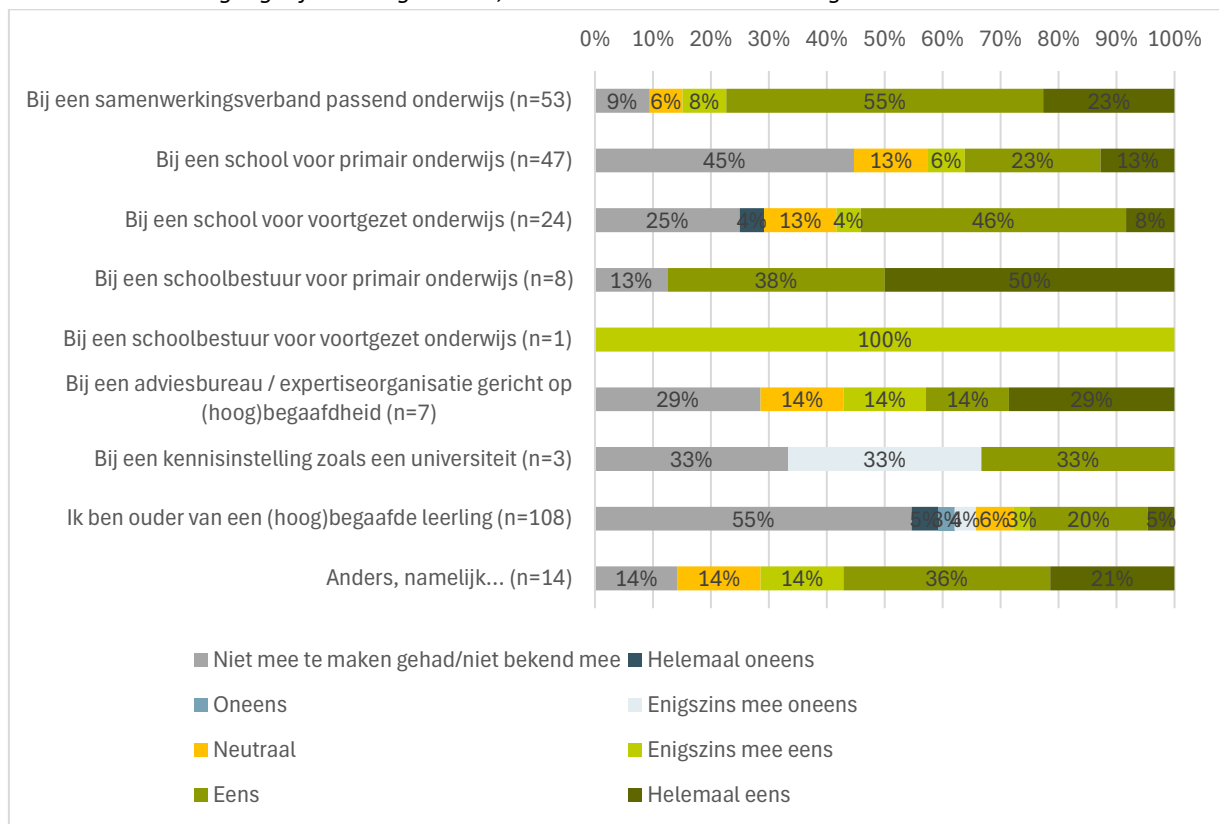
Tevredenheid uitvoering maatregelen

Er zijn vijf stellingen voorgelegd aan de respondenten om de tevredenheid over de uitvoering van maatregel 6, 7 en 8 in kaart te brengen. In Figuur 21 is te zien dat de helft van de respondenten het (enigszins of helemaal) eens is dat de webinars en bijeenkomsten relevante kennis en goede voorbeelden bevatten. Ruim een derde van de respondenten heeft er niet mee te maken gehad of is er niet bekend mee. In Figuur 22 is te zien dat vooral ouders en respondenten werkzaam bij een school voor primair onderwijs onbekend zijn met de inhoud van webinars en bijeenkomsten. Alle respondentgroepen zijn overwegend positief over de stelling.

Figuur 21. Algemene beoordeling maatregel 6, 7, 8.

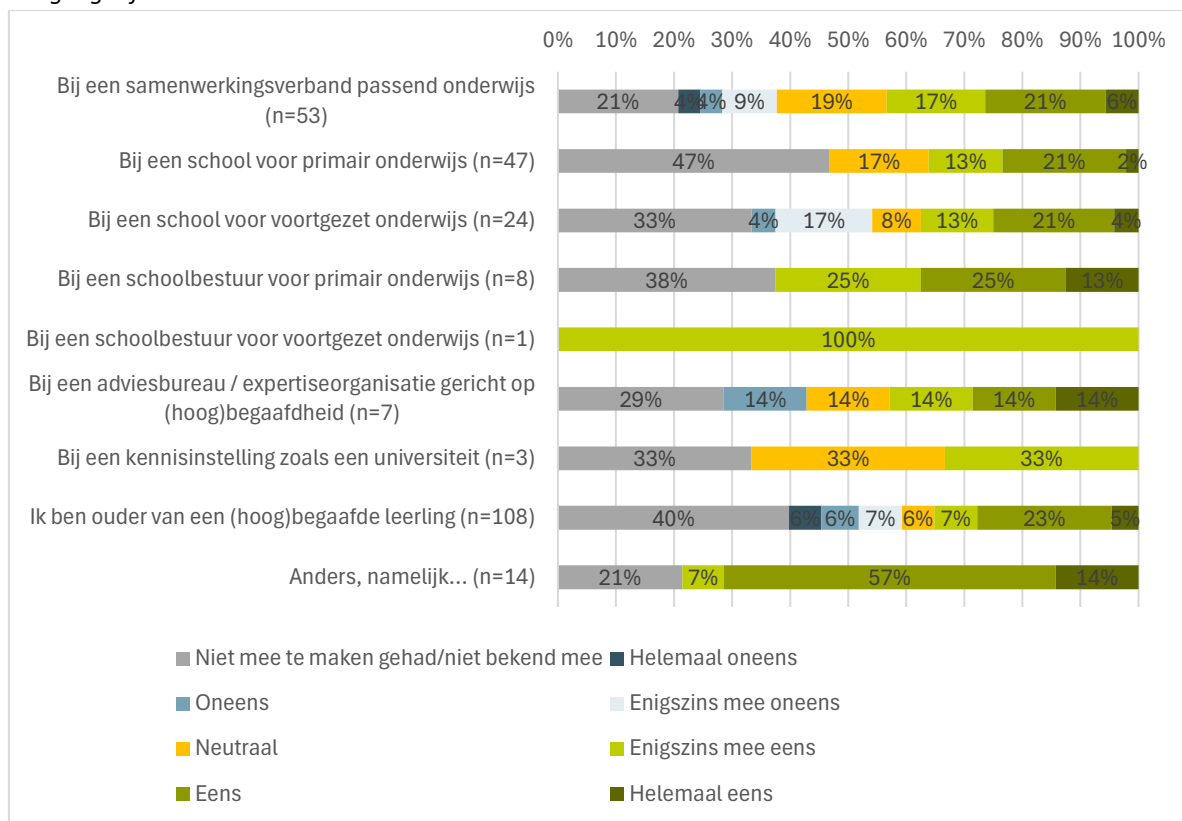


Figuur 22. Verschillende respondentengroepen over de stelling “De webinars en bijeenkomsten die het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid organiseert, bevatten relevante kennis en goede voorbeelden.”



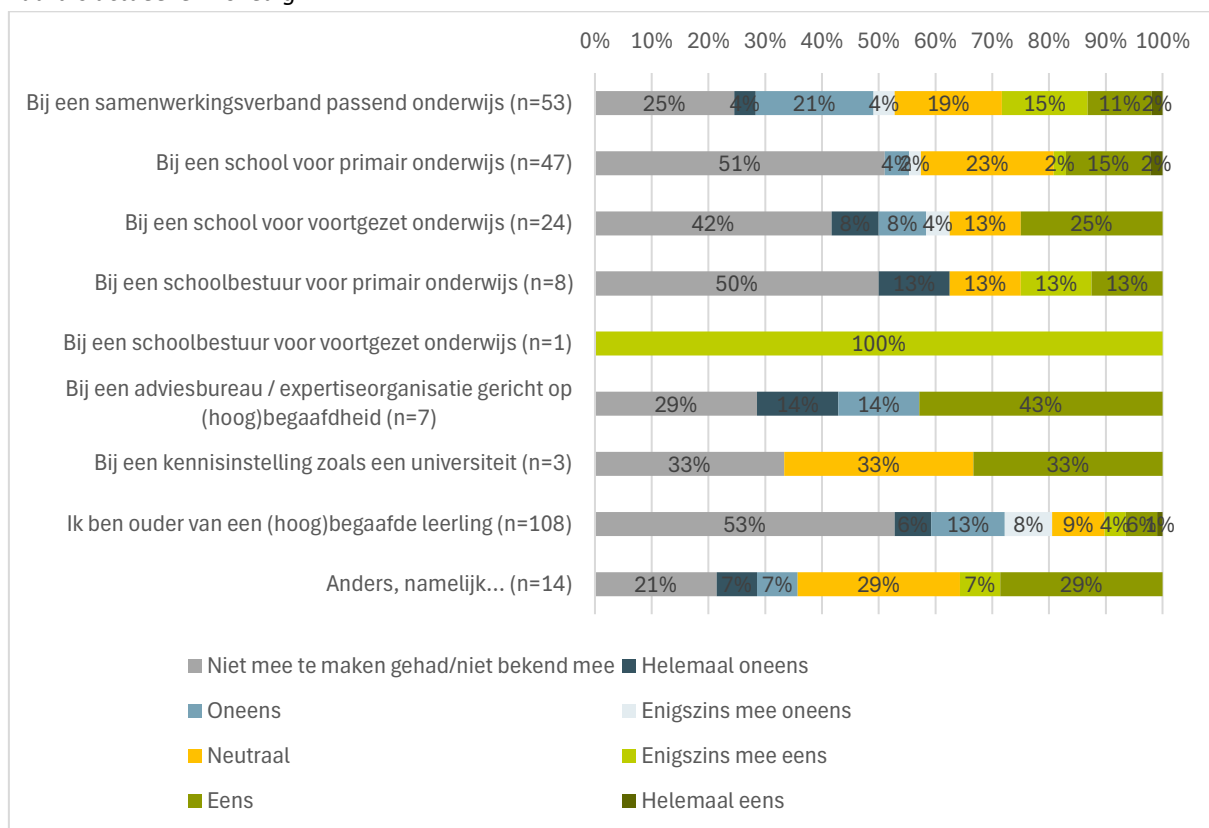
Ongeveer veertig procent van de respondenten geeft aan de sociale kaart (enigszins of helemaal) nuttig te vinden (zie Figuur 21). Ruim een derde is hier niet bekend mee. In Figuur 23 zijn de beoordelingen per respondentgroep te zien. Alle groepen zijn overwegend positief over het nut van de sociale kaart.

Figuur 23. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De sociale kaart, ontwikkeld door het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid, is nuttig voor het vinden van ondersteuning bij en kennis over hoogbegaafdheid”.



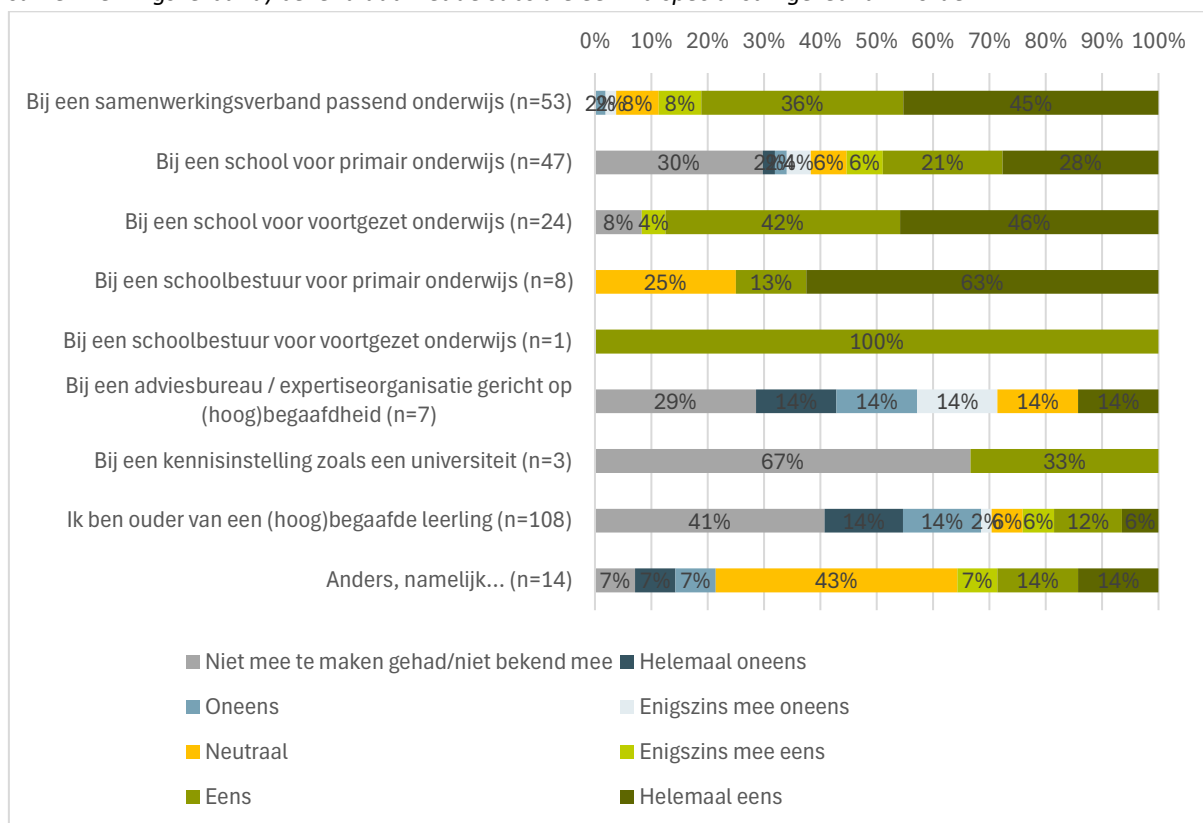
Het is voor ruim veertig procent van de respondenten onduidelijk of de informatie op de sociale kaart actueel en volledig is, of ze hebben er niet mee te maken gehad (zie Figuur 21). Bij de overige respondenten liggen de meningen uiteen. De verschillen tussen respondentengroepen zijn te zien in Figuur 24, maar ook hier liggen de meningen uiteen.

Figuur 24. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De informatie op de sociale kaart is actueel en volledig”.



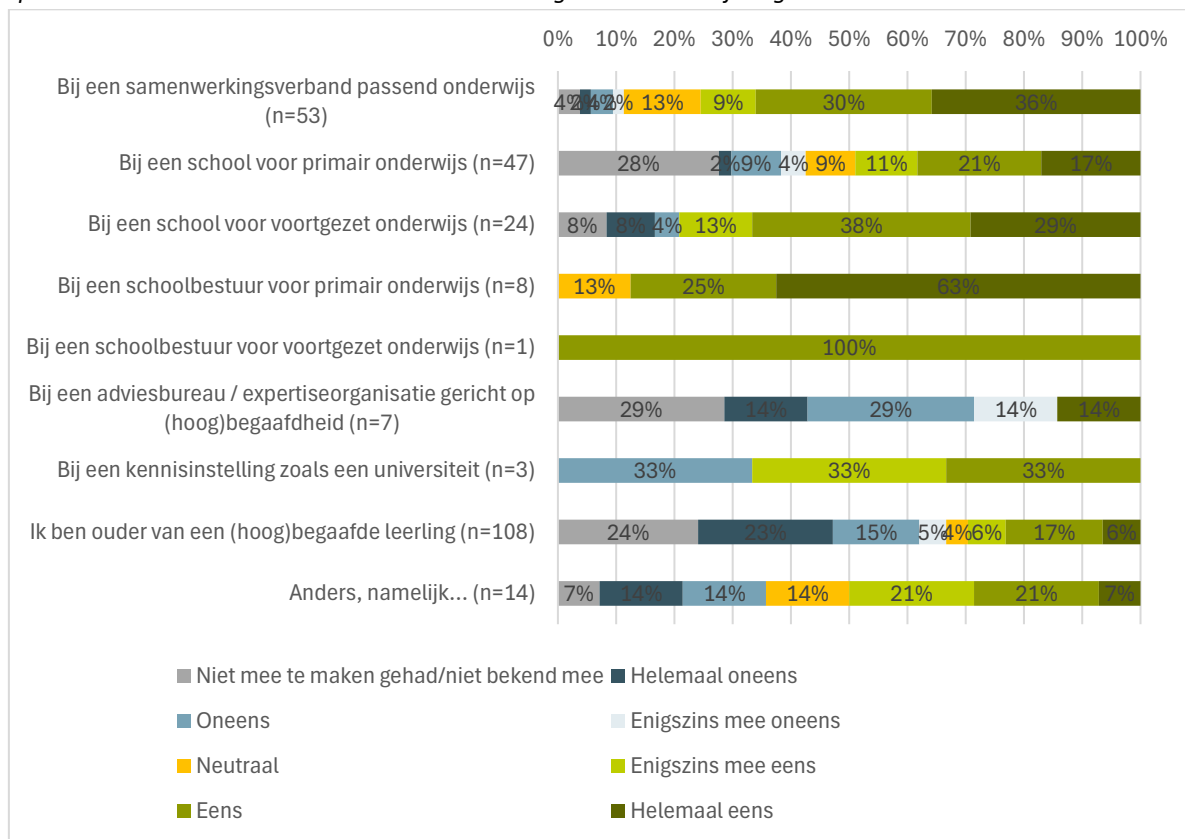
Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat zij bekend is dat met de subsidie een hb-specialist ingezet kan worden (zie Figuur 21). Wanneer de verschillende respondentengroepen vergeleken worden, is te zien dat de meerderheid van respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband, school of schoolbestuur positief antwoorden bij deze stelling (zie Figuur 25). Respondenten werkzaam bij een adviesbureau of expertiseorganisatie en ouders geven het vaakst aan dat het (helemaal) niet bekend is dat er met de subsidie een hb-specialist ingezet kan worden.

Figuur 25. De mening van verschillende respondentgroepen over de stelling “Het is (bij het samenwerkingsverband) bekend dat met de subsidie een hb-specialist ingezet kan worden”.



Op de stelling “De mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten wordt door het samenwerkingsverband in mijn regio benut” antwoordt de helft van de respondenten (enigszins of helemaal) eens (zie Figuur 21). In Figuur 26 is te zien dat de meerderheid van de respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband, school of schoolbestuur aangeeft dat de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten (enigszins of helemaal) wordt benut. In de andere respondentgroepen vindt ongeveer dertig tot veertig procent dat die mogelijkheid (helemaal) niet wordt benut.

Figuur 26. De mening van verschillende respondentengroepen over de stelling “De mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten wordt door het samenwerkingsverband in mijn regio benut”.



De respondenten mochten hun antwoorden op de stellingen toelichten. Over de maatregel ‘Kennis delen en goede voorbeelden verspreiden’ geven de respondenten aan dat het bereik van de kennis momenteel beperkt is. De informatie bereikt vooral mensen die al bekend zijn met (hoog)begaafdheid, terwijl juist scholen en leraren met minder voorkennis deze hard nodig hebben. Fysieke bijeenkomsten worden als effectiever ervaren dan webinars, vanwege de mogelijkheid tot interactie en verdieping. Ook draagt de huidige aanpak onvoldoende bij aan het doorbreken van vooroordelen over (hoog)begaafdheid.

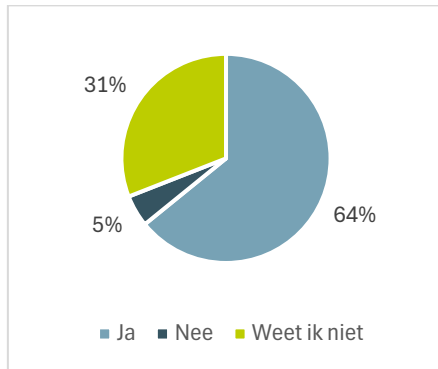
De effectiviteit van de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten blijkt sterk afhankelijk van de regio. In sommige regio's wordt de inzet van specialisten als positief ervaren, maar in veel gevallen komt deze inzet pas laat op gang of is onbekend dat deze mogelijkheid er is. De kwaliteit en inzetbaarheid van de specialisten roept vragen op, onder andere door gebrek aan ervaring, te weinig uren, en weigering van samenwerkingsverbanden om budget hiervoor vrij te maken. Daarnaast wordt niet altijd opvolging gegeven aan het advies van de specialist.

Hoewel het concept van de sociale kaart als nuttig wordt gezien, geven respondenten aan dat het gebruik ervan in de praktijk beperkt is. Ongeveer de helft van de respondenten is niet op de hoogte van het bestaan ervan of ervaart dat de informatie onvolledig en verouderd is. De mogelijkheid voor iedereen om zich op de kaart in te schrijven leidt tot twijfels over de betrouwbaarheid en kwaliteit van de vermelde organisaties.

Verbetering van de uitgevoerde maatregelen: vragenlijst resultaten

Aan alle respondenten is gevraagd of zij vinden dat de uitvoering van maatregelen rond het thema kennisontwikkeling, -deling en professionalisering verbeterd kunnen worden. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat de uitvoering verbeterd kan worden (zie Figuur 27).

Figuur 27. Antwoorden op de vraag “Kan de uitvoering van maatregel 6, 7, 8 volgens u verbeterd worden?”



Aan de respondenten die aangaven dat de maatregel(en) verbeterd kunnen worden, is gevraagd hoe en door wie dit gedaan zou moeten worden. De respondenten gaven aan dat om de kennisverspreiding effectiever te maken, deze breder en gericht moet plaatsvinden. Fysieke bijeenkomsten op landelijk niveau, actieve benadering van scholen en samenwerking met steunpunten passend onderwijs en samenwerkingsverbanden worden hierbij als essentieel gezien. Daarnaast pleiten respondenten voor een verplichtend karakter van scholing over (hoog)begaafdheid binnen scholen en samenwerkingsverbanden. Ouders zouden ook beter geïnformeerd moeten worden via folders en centrale nieuwsbrieven. Verantwoordelijke partijen die hierbij genoemd werden zijn het ministerie van OCW en het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Deze zouden hierin een coördinerende rol moeten spelen met duidelijke richtlijnen over het gebruiken van de beschikbare kennis.

De inzet van hb-specialisten moet volgens de respondenten worden verbeterd door duidelijke kwaliteitscriteria vast te stellen en de rol van deze specialisten beter te definiëren. De inzet moet minder vrijblijvend zijn en standaard beschikbaar worden gesteld, ook op verzoek van ouders. Hb-specialisten moeten ook actief betrokken worden in de praktijk, niet alleen adviserend. Het ministerie van OCW moet zorgen voor de structurele financiering van deze specialisten en toezicht op naleving van deze maatregel. Samenwerkingsverbanden dienen de regie te nemen en erop toe te zien dat deze specialisten effectief en tijdig worden ingezet.

De sociale kaart moet volgens respondenten inhoudelijk worden verbeterd door informatie actueel te houden en alleen organisaties met bewezen expertise op te nemen. Daarnaast moet de zichtbaarheid en toegankelijkheid van de kaart vergroot worden, onder meer via promotie door scholen en ouderavonden. Het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid moet de inhoudelijke doorontwikkeling coördineren. Het ministerie van OCW en samenwerkingsverbanden moeten bijdragen aan bekendheid en gebruik via structurele communicatie en promotie over de sociale kaart.

Verbetering van de uitgevoerde maatregelen: bevindingen van de verdiepende sessies**Verbetering gebruik sociale kaart**

De behoefte voor een sociale kaart is er nog wel, zowel vanuit ouders als vanuit scholen. Veel ouders wisten echter niet dat hij bestaat, en kunnen er dus ook geen gebruik van maken. Scholen hebben

behoefte aan de kaart, voor het vinden van bekostigd aanbod, maar bijvoorbeeld ook voor ondersteuning bij het doorverwijzen van leerlingen en hulp vragen bij de omgang met (hoog)begaafde leerlingen. De kaart zou volgens deelnemers onafhankelijk, actueel en vindbaar moeten zijn. Op dit moment geven deelnemers aan vragen te hebben bij de kwaliteit van de organisaties die op de sociale kaart staan. Organisaties melden zichzelf namelijk aan, en er is geen goede manier om de kwaliteit te waarborgen. Er zijn geen restricties en er is geen keurmerk om te bepalen wie op de sociale kaart terecht kan komen. Enerzijds is er behoefte aan duidelijke criteria en onafhankelijke toetsing aan criteria, en anderzijds wordt dat als een onhaalbaar streven gezien.

Een ander knelpunt dat wordt genoemd is het up-to-date maken en houden van de sociale kaart. Deelnemers zien het als onrealistische opgave voor het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid om een dergelijke kaart op landelijk niveau bij te houden. De deelnemers verwachten dat een kaart per regio beter zou werken – die zijn er in enkele regio's op dit moment ook al. Er is eerder echter bewust gekozen voor een landelijke aanpak. In de sessies zijn deelnemers niet tot een gezamenlijk antwoord gekomen op de vraag wie er verantwoordelijk zou moeten zijn voor het bijhouden en compleet maken van de sociale kaart, en ook welk type organisaties meegenomen zou moeten worden.

Enkele deelnemers zien een rol voor zichzelf in de aanvulling en verspreiding van de sociale kaart. Eén van de verenigingen van ouders van (hoog)begaafde leerlingen kan de sociale kaart bekender maken onder leden. Ook is er bij de Onderwijsconsulenten veel ervaring met het maken van sociale kaarten, dus zij geven aan wellicht een rol te kunnen spelen in de doorontwikkeling van de sociale kaart.

Naast de genoemde behoeften wat betreft de sociale kaart kwam ook naar voren dat er behoefte is aan een landelijke digitale kennisbank of kennis- en leerplatform. Dit bestaat op dit moment in de vorm van het Steunpunt Passend Onderwijs en het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Hier zouden scholen niet alleen terecht willen kunnen voor 'goede voorbeelden', maar ook voor informatie over meetbare output van die goede voorbeelden als het gaat om welzijn, uitval en prestaties.

Verbetering inzet hb-specialist

Wat betreft de inzet van de hb-specialist zien deelnemers verbetermogelijkheden: de specialisten hebben het vaak zwaar omdat ze veel leerlingen begeleiden, maar geen structurele middelen krijgen waardoor ze voldoende tijd hebben. Als de subsidie afloopt, is de verwachting dat het aantal inzetbare uren kleiner wordt, waardoor het risico bestaat dat de ondersteuning afneemt. Ook zetten veel scholen en samenwerkingsverbanden nu pas laat of nog helemaal geen hb-specialist in. Daarnaast bestaat er geen landelijke invulling van of eisen aan het profiel van een hb-specialist. Scholen en samenwerkingsverbanden zouden de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de hb-specialisten kunnen vergroten. Daarnaast wijzen deelnemers van de sessie op het belang van de verspreiding van kennis over (hoog)begaafdheid in de hele school, ook bij leraren en decanen, zodat (hoog)begaafdheid eerder gesignaleerd wordt en de specialist ingeschakeld kan worden.

Aandacht voor (hoog)begaafdheid in lerarenopleidingen en bijscholing

De deelnemers vinden dat het kunnen omgaan met (hoog)begaafde leerlingen onderdeel zou moeten worden van de bekwaamheidseisen voor leraren. Op dit moment wordt er in lerarenopleidingen nog nauwelijks aandacht besteed aan dit thema. Deelnemers zien veel interesse in (hoog)begaafdheid bij pabo-studenten en leraren in opleiding, vaak juist omdat ze in hun opleiding hierover weinig of niets leren. Idealiter zouden zij zien dat zowel de pabo als de eerstegraadslerarenopleidingen verplicht worden om dit op te nemen in het curriculum. De deelnemers hebben ook gesproken over het vergroten van de interesse in (hoog)begaafdheid op de universitaire pabo, waardoor hier bijvoorbeeld meer onderzoeken

naar zullen worden uitgevoerd. Dit gebeurt op dit moment nog maar op kleine schaal. De deelnemers zijn zich ervan bewust dat het niet realistisch is om alles wat er moet worden verbeterd onderdeel te maken van de opleiding voor leraren. Ook bijscholing kan een belangrijke rol spelen om de kennis over (hoog)begaafdheid op scholen te vergroten. Voor de signalering van (hoog)begaafde leerlingen vinden deelnemers het van belang dat alle leraren basiskennis hebben over (hoog)begaafdheidsonderwijs. Voor bijscholing is het van belang dat leraren tijd krijgen om het geleerde toe te passen in de praktijk. Verschillende deelnemers hebben daarbij gepleit voor een landelijk scholingsminimum voor leraren.

Deelnemers hebben de volgende concrete suggesties gedaan om de aandacht voor (hoog)begaafdheid in lerarenopleidingen en bijscholing te verbeteren:

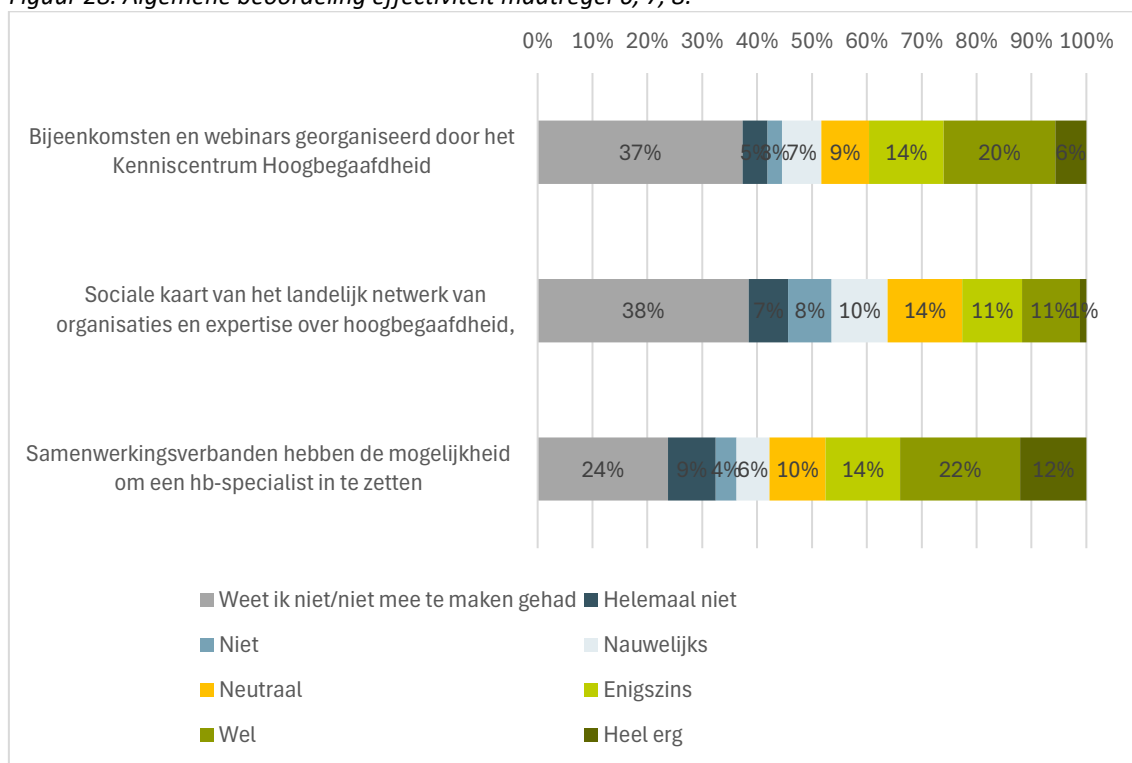
- Contact leggen tussen Kenniscentrum Hoogbegaafdheid en lerarenopleidingen
- Inspiratiegroep van leraren aan lerarenopleidingen opzetten
- Workshops aanbieden op scholingsdagen van VELON
- Contact leggen met VELON over opnemen (hoog)begaafdheid in curriculum lerarenopleidingen
- Het opnemen van het thema in de accreditatie van hbo-lerarenopleidingen
- Landelijk scholingsminimum instellen voor (hoog)begaafdheid binnen de herregistratie-eisen voor leraren

5.2 Het effect van de uitgevoerde maatregelen

Vragenlijst resultaten

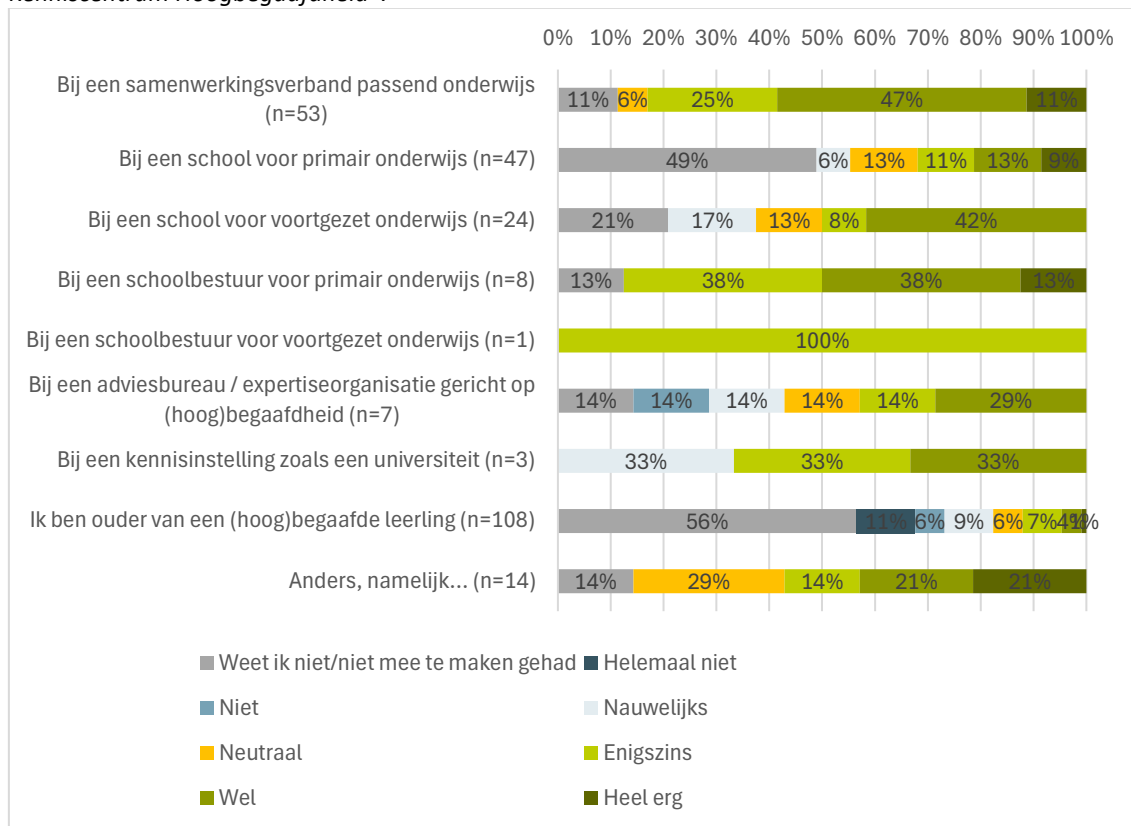
Aan alle respondenten is gevraagd in hoeverre de actieve kennisdeling, de mogelijkheid tot het inzetten van een hb-specialist en de sociale kaart hebben geleid tot kennisdeling en professionalisering rondom (hoog)begaafdheid in het onderwijsveld. In Figuur 28 is te zien dat bijna veertig procent van de respondenten niet weet of de bijeenkomsten en webinars en de sociale kaart effectief zijn geweest of ze hebben hier niet mee te maken gehad. Veertig procent van de respondenten geeft aan dat de bijeenkomsten en webinars (enigszins of helemaal) hebben geleid tot kennisdeling en professionalisering. Over de effectiviteit van de sociale kaart zijn respondenten meer verdeeld. De effectiviteit van de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten, wordt door bijna de helft positief beoordeeld.

Figuur 28. Algemene beoordeling effectiviteit maatregel 6, 7, 8.



In Figuur 29 is per respondentgroep te zien hoe zij de effectiviteit van de webinars en bijeenkomsten beoordelen. Bij de meeste respondentgroepen geeft de meerderheid aan dat de webinars en bijeenkomsten (enigszins of helemaal) hebben geleid tot kennisdeling en professionalisering. Van de ouders en respondenten werkzaam bij een school voor primair onderwijs weet ongeveer de helft niet of de maatregel effectief is, of zij hebben er niet mee te maken gehad. Bij de ouders en respondenten werkzaam bij een adviesbureau of expertiseorganisatie geeft ongeveer vijftien procent aan dat de webinars en bijeenkomsten (helemaal) niet hebben geleid tot kennisdeling en professionalisering. In de andere respondentgroepen zijn deze antwoordopties niet gekozen.

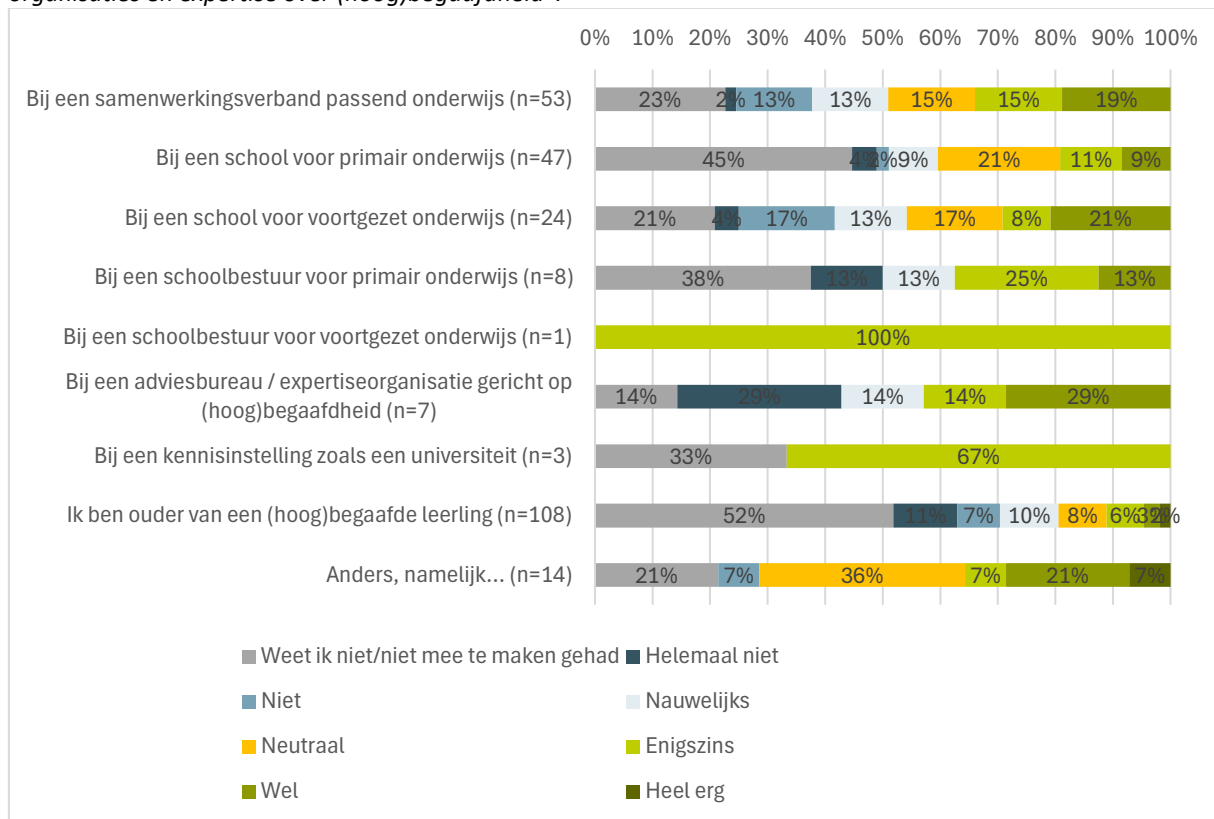
Figuur 29. Beoordeling effectiviteit van de maatregel “bijeenkomsten en webinars georganiseerd door het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid”.



Figuur 30 laat zien dat de meningen over de effectiviteit van de sociale kaart verdeeld zijn.

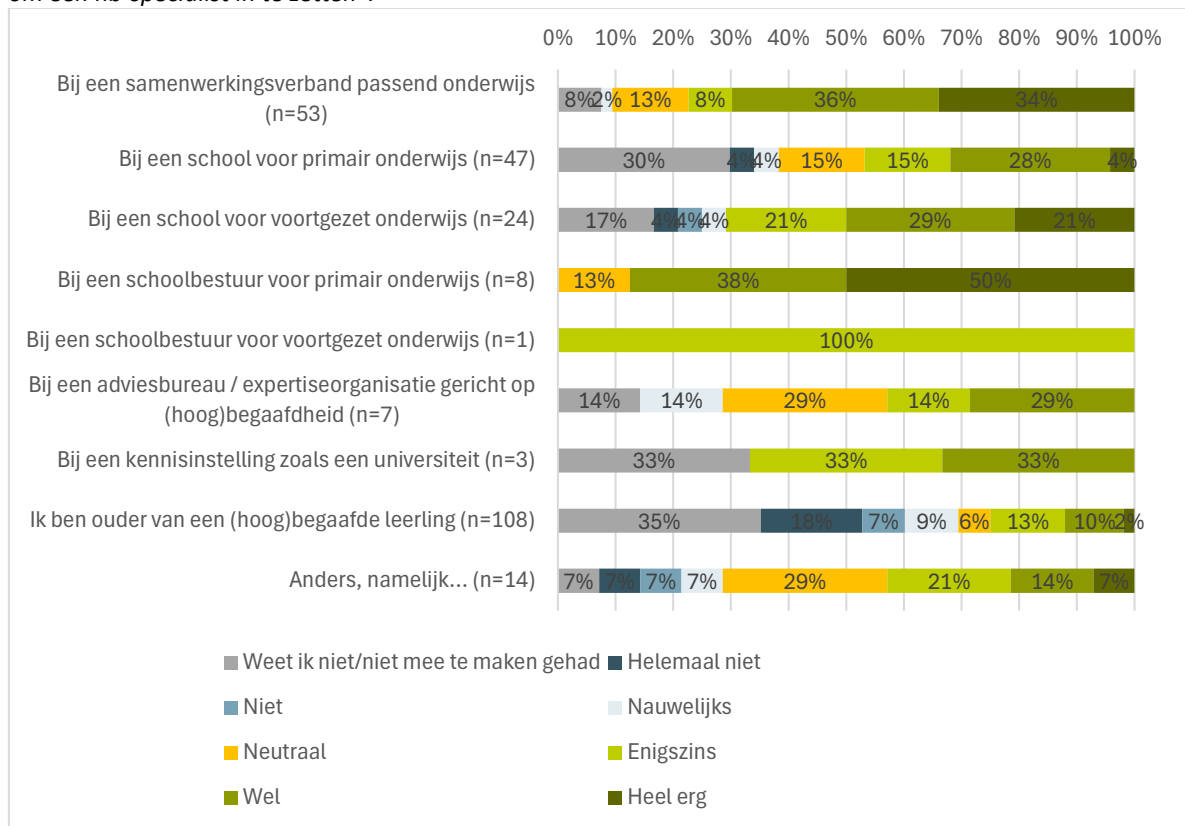
Veel scholen voor primair onderwijs en ouders geven aan er niet mee te maken te hebben gehad. Volgens de meerderheid van de samenwerkingsverbanden en de helft van de scholen voor voortgezet onderwijs hebben de bijeenkomsten en webinars georganiseerd door het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid effect.

Figuur 30. Beoordeling effectiviteit van de maatregel “sociale kaart van het landelijk netwerk van organisaties en expertise over (hoog)begaafdheid”.



De mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten wordt in de meeste respondentengroepen door de meerderheid als (enigszins of heel erg) effectief beoordeeld (zie Figuur 31). Ouders lijken minder positief over het effect van een hb-specialist op de kennisdeling en professionalisering, ongeveer één derde geeft aan (helemaal) niet of nauwelijks effect te zien.

Figuur 31. Beoordeling effectiviteit van de maatregel “samenwerkingsverbanden hebben de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten”.



De respondenten konden in een open vraag toelichting geven op de stellingen per maatregel. De respondenten gaven aan dat de inzet van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid heeft bijgedragen aan het beschikbaar maken van informatie, maar dat de daadwerkelijke impact op kennisdeling in het onderwijsveld beperkt blijft. Leraren voelen zich nog steeds vaak niet voldoende toegerust of zien het onderwerp niet als prioriteit. De kennis bereikt vooral hb-specialisten, terwijl juist brede professionalisering van alle onderwijsprofessionals nodig is. Samenwerking tussen regio's toont potentie, maar is nog niet breed voelbaar.

Er wordt aangegeven dat de inzet van hb-specialisten verschilt per regio en dit heeft nog niet overal geleid tot betere kennis of ondersteuning. Soms ontbreekt de expertise, of wordt de mogelijkheid tot ondersteuning niet actief gecommuniceerd, waardoor scholen en ouders niet weten dat hier een mogelijkheid ligt. Dit leidt volgens respondenten tot ongelijkheid in toegang tot expertise.

De sociale kaart wordt in potentie als waardevol gezien door de respondenten, maar is op dit moment te weinig bekend en onvoldoende actueel. De respondenten missen overzicht, volledigheid en betrouwbaarheid van informatie. Versnippering ontstaat ook doordat regio's eigen kaarten ontwikkelen. Toch zijn er ook enkele positieve ervaringen waar de kaart goed is benut.

Verbetering van de impact: vragenlijst resultaten

Vervolgens is aan de respondenten gevraagd hoe de impact van maatregelen op kennisontwikkeling, -deling en professionalisering vergroot kan worden. Er werd gesuggereerd dat de impact van kennisdeling over (hoog)begaafdheid vergroot kan worden door materialen concreter, praktischer en toegankelijker te maken voor leerkrachten. Daarnaast dragen fysieke (regio)bijeenkomsten en actieve

informatieverspreiding via scholen en ouders bij aan een breder bereik. Verplichte scholing, zowel in initiële lerarenopleidingen als in nascholing, borgt structurele kennis bij docenten. Het actief betrekken van ouders en ervaringsdeskundigen zou ook kunnen helpen om misvattingen tegen te gaan en zorgt voor een volledig beeld van (hoog)begaafdheid. Structurele monitoring en schoolgesprekken, zoals beschreven door een respondent, bevorderen de borging van kennis en beleid.

De effectiviteit van hb-specialisten kan worden vergroot door toezicht te houden op hun inzet, te zorgen voor voldoende tijd en middelen, en hun rol te versterken binnen de scholen. Landelijke richtlijnen, structurele financiering en verplichte certificering kunnen de kwaliteit en beschikbaarheid van ondersteuning vergroten. Daarnaast moeten hb-specialisten actiever bijdragen aan de professionalisering van leerkrachten.

Om de sociale kaart effectiever te maken, moet deze breder bekend worden gemaakt via scholen, samenwerkingsverbanden en ouderorganisaties. De inhoud moet vollediger, specifiek en actueel zijn. Een centrale online versie, die regelmatig wordt geüpdatet en gecontroleerd, voorkomt versnippering en maakt het voor gebruikers eenvoudiger om betrouwbare ondersteuning te vinden. Actieve promotie en gebruik door onderwijsinstellingen zou de zichtbaarheid en bruikbaarheid van dit instrument kunnen vergroten.

Bevindingen verdiepende sessies

Veranderingen afgelopen jaren

Deelnemers geven aan dat er op het vlak van kennisdeling weinig veranderd is, maar dat er wel veel behoefte is aan kennisdeling. Er wordt genoemd dat goede ervaringen en voorbeelden uit de praktijk op dit moment nog maar beperkt gedeeld worden, maar dat hier wel behoefte aan is. Vanuit (hoog)begaafdheidsscholen komt dit steeds meer op gang. Scholen werken steeds meer samen rond vraagstukken over het bieden van uitdagende leerstof aan (hoog)begaafde leerlingen. Deelnemers zien dat het Kenniscentrum met name de mensen bereikt die al actief bezig zijn met (hoog)begaafde leerlingen. Een belangrijke vraag blijft hoe de mensen met een stereotype beeld van een (hoog)begaafde leerling, beter bereikt kunnen worden. Deelnemers in de sessies konden deze vraag niet beantwoorden. Enkele deelnemers geven aan te merken dat er steeds meer aandacht is voor het feit dat (hoog)begaafde leerlingen heel diverse kenmerken kunnen hebben.

5.3 Een wenselijk toekomstbeeld

Op het vlak van kennisdeling noemen deelnemers de volgende wensen voor de toekomst:

- Het ontwikkelen van trainingen en cursussen over (hoog)begaafdheid, waarbij ook veel aandacht is voor didactiek. Het is belangrijk dat de trainingen geschikt zijn om te geven aan een heel team tijdens scholingsdagen. Deelnemers zien in de ontwikkeling hiervan een rol voor het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid.
- Het zou volgens deelnemers goed zijn om actiever en breder na te denken over welke kennis er verspreid wordt over (hoog)begaafdheid. Er bestaan bredere en smallere definities van (hoog)begaafdheid en die bepalen hoe er landelijk wordt gekeken naar (hoog)begaafde leerlingen.
- Aanvullend op voorgaand punt is de aandacht die volgens deelnemers nodig is voor kinderen die creatief begaafd zijn, kinderen met gedragsproblemen en kinderen met een migratieachtergrond.

6 Reflecties en aandachtspunten

In de voorgaande hoofdstukken zijn de uitkomsten van de vragenlijst en de verdiepende sessies besproken. Op basis van deze gegevens, presenteren we per thema de belangrijkste bevindingen en aandachtspunten.

Maatregelen rondom meer (h)erkenning

Met betrekking tot de maatregelen om de (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren, kan worden geconcludeerd dat er belangrijke stappen zijn gezet. Er is meer kennis opgebouwd en er zijn met name in het primair onderwijs meer initiatieven ontstaan waardoor (hoog)begaafde leerlingen vaker de juiste ondersteuning kunnen krijgen. De uitvoering van de maatregelen schiet in de praktijk echter nog tekort. De door het ministerie van OCW geformuleerde visie op inclusief onderwijs wordt in het veld nog niet overal voldoende breed gedragen en toegepast. De communicatie over de visie is te abstract en bereikt niet alle betrokkenen, waardoor scholen, bestuurders en samenwerkingsverbanden de uitgangspunten onvoldoende kennen of toepassen. Ook worden de ontwikkelingsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen nog vaak onvoldoende (h)erkend. Bestuurders handelen bovendien niet altijd in lijn met de visie, mogelijk mede door het ontbreken van wettelijke verplichtingen en duidelijke richtlijnen.

De tweede maatregel, gericht op kennisverspreiding via het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid, wordt positiever beoordeeld, maar ook hier zijn verbeteringen nodig. De beschikbare informatie bereikt slechts een beperkte groep en wordt binnen scholen niet structureel gedeeld, wat kan leiden tot een kenniskloof tussen intern begeleiders en leraren. Er is behoefte aan concretere, praktisch toepasbare informatie, toegankelijke en structurele professionaliseringstrajecten en meer actieve verspreiding van kennis. Ook is het noodzakelijk dat scholen meer tijd en prioriteit geven aan deskundigheidsbevordering en dat het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid zijn zichtbaarheid verder vergroot.

Maatregelen rondom een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod

Het eenmalige deel van de subsidieregeling, specifiek bedoeld voor het versterken van voltijd voorzieningen, wordt op zichzelf als positief ervaren en lijkt redelijk effectief. Er zijn echter een aantal belangrijke beperkingen van de regeling. Veel respondenten hebben zorgen over de continuïteit van de voltijd hoogbegaafdheidsvoorzieningen. De eenmalige subsidie biedt erkenning en ondersteuning, maar zorgt ook voor onzekerheid op de lange termijn. Daarnaast wordt de subsidie niet altijd ingezet voor het juiste doel. De analyse van de huidige ondersteuning en expertise rondom (hoog)begaafdheid door de samenwerkingsverbanden wordt door de meerderheid van de respondenten werkzaam bij een samenwerkingsverband of school als effectief beoordeeld. Wel worden er vragen gesteld bij de manier waarop de analyse wordt uitgevoerd, de onafhankelijkheid ervan en wat de analyse uiteindelijk oplevert op de werkvloer. Er is behoefte aan een meer onafhankelijke uitvoering van de analyse en 'controle' op de uitvoering van het onderwijs na uitvoering van de analyse.

Met het oog op de toekomst is er behoefte aan structurele inbedding van voltijd (hoog)begaafdheidsvoorzieningen in het reguliere onderwijsbeleid. Daarnaast wordt het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij het maken en evalueren van beleid gezien als een belangrijke en noodzakelijke verbetering. Ook zijn verbeteringen mogelijk in de samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en externe partijen en in het verminderen van bureaucratische lasten.

Maatregelen rondom kennisontwikkeling, -deling en professionalisering

Kennis over (hoog)begaafdheid die verspreid wordt door het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid wordt ervaren als nuttig en van goede kwaliteit. De daadwerkelijke impact op kennisdeling in het onderwijsveld blijft echter beperkt. De informatie bereikt nog wel vooral mensen die al bekend zijn met (hoog)begaafdheid, terwijl juist scholen en leraren met minder voorkennis deze hard nodig hebben. Fysieke (regionale) bijeenkomsten en actieve informatieverbreiding via scholen en ouders kan bijdragen aan een breder bereik van de juiste kennis. Verplichte scholing, zowel in initiële lerarenopleidingen als in nascholing, kan bijdragen aan de structurele borging van kennis bij leraren. Een belangrijke vraag blijft hoe de mensen met een stereotype beeld of vooroordelen over (hoog)begaafde leerlingen beter bereikt kunnen worden. Het actief betrekken van ouders en ervaringsdeskundigen zou kunnen helpen om misvattingen tegen te gaan en kan zorgen voor een vollediger beeld van (hoog)begaafdheid.

De mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten wordt benut, maar voor optimale inzet van specialisten zijn er volgens het veld kwaliteitscriteria nodig aan de hand waarvan vastgesteld kan worden wie een specialist is en wat diens rol is.

Tot slot zijn de ervaringen met de landelijke sociale kaart minder positief. Deze is op dit moment niet compleet en actueel. Daarnaast weten veel mensen deze nog niet te vinden. Er mist overzicht, volledigheid en betrouwbaarheid van informatie op de sociale kaart. Om de bruikbaarheid en vindbaarheid te vergroten zou de sociale kaart breder bekend moeten worden gemaakt via scholen, samenwerkingsverbanden en ouderorganisaties. Ook moet de inhoud moet vollediger, specifiek en actueel zijn.

Over het geheel gezien valt op dat ouders minder tevreden zijn over de uitvoering van de maatregelen dan andere respondentgroepen. Ook zien zij minder effect van de maatregelen. De maatregelen lijken wat betreft het effect op aanbod, de (h)erkenning van (hoog)begaafdheid en de aanwezige kennis nog niet zo ver door te werken dat er op het niveau van de leerling en ouder duidelijk merkbare verbeteringen zijn. Daarnaast blijft over het algemeen de gerichte ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen vooral in het voortgezet onderwijs beperkt. Het primair onderwijs lijkt hierin beter en meer georganiseerd dan het voortgezet onderwijs, wat naar verwachting te maken heeft met de kleinschaligheid. Een terugkerend thema is de behoefte aan houvast in de vorm van kwaliteitscriteria voor goed ondersteuningsaanbod en goede hb-specialisten. Tegelijk worden ook de beperkingen van dergelijke criteria gezien en is er geen voor de hand liggende partij aangewezen om deze wens verder vorm te geven. Tot slot valt op dat het veld niet altijd op de hoogte is van de verschillende subsidiemogelijkheden en van de beschikbaarheid van structurele middelen vanaf 2026. De middelen die per januari 2026 beschikbaar worden gesteld aan de onderwijspraktijk kunnen een bijdrage leveren aan de verduurzaming en borging van de opbrengsten van de genomen maatregelen.

Bijlage 1 Leidraad verdiepende sessies

Thema 2 – Beter passend en dekkend aanbod

De maatregelen die onder dit thema in het [plan van aanpak](#) stonden:

- Subsidie met specifieke aandacht voor voltijd voorzieningen.
- Een analyse van de huidige ondersteuning en expertise in de regio door samenwerkingsverbanden opnemen in de voorwaarden van de nieuwe subsidieaanvraag (2023-2025).

1. Wat is voor jullie organisatie/de groep die jullie vertegenwoordigen veranderd in de afgelopen jaren, en welke wensen hebben jullie nog met betrekking tot een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen? Geef kort aan in enkele zinnen.

2. Uit de vragenlijst komt een aantal manieren naar voren hoe de maatregelen rondom een beter passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen verbeterd kan worden de komende jaren. Namelijk:

- Duidelijke richtlijnen en eisen over hoe een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen eruit moet zien en een controle op de uitvoering hiervan.
 - De analyse van de huidige expertise en ondersteuning in de regio moet onafhankelijk worden uitgevoerd en ook daadwerkelijk leiden tot concrete verbeteringen in het aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen
 - Meer duidelijkheid en verantwoording naar scholen en ouders over de besteding van de subsidie in de regio's.
 - Minder bureaucratische lasten zoals overleggen en meer direct budget dat ten goede komt aan het onderwijs voor de (hoog)begaafde leerling.
 - Het betrekken van (hoog)begaafdheidsexperts en ervaringsdeskundigen bij onderwijsbeleid en ondersteuning.
 - Samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en met externe partijen zoals jeugdzorg. Bijvoorbeeld door kennis te delen over effectieve aanpakken en signalering en ondersteuning beter op elkaar aan te laten sluiten.
 - *(Structurele financiering voor onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen.) Dit wordt veel genoemd in de vragenlijst. Structurele middelen zijn echter al beschikbaar vanaf 1 januari 2026.*
- a) Geef aan of je deze verbeteringen ook belangrijk vindt (Eens/Oneens) en of je nog belangrijke aanvullingen hebt op dit lijstje.
- b) Indien je de verbetering ook belangrijk vindt, geef dan aan welke stappen hiervoor nodig zijn en wie deze stappen moet zetten, met het oog op structurele financiële middelen voor (hoog)begaafde leerlingen die vanaf 2026 onderdeel worden van de bekostiging.

Thema 3 – Kennis delen en goede voorbeelden verspreiden

De maatregelen bij dit thema zijn:

- Kennis delen en actief goede voorbeelden verspreiden.
- Ieder samenwerkingsverband heeft de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten.
- Door middel van een [sociale kaart](#) het netwerk van organisaties en expertise over (hoog)begaafdheid in beeld brengen, inclusief informatievoorziening over mogelijkheden in de regio.
- Meer aandacht voor (hoog)begaafde leerlingen in (leraren)opleidingen.

3. Wat is voor jullie organisatie/de groep die jullie vertegenwoordigen veranderd in de afgelopen jaren, en welke wensen hebben jullie nog met betrekking tot delen van kennis en goede voorbeelden verspreiden op het gebied van (hoog)begaafdheid? Geef kort aan in enkele zinnen.
4. De sociale kaart is niet bij iedereen bekend, niet volledig en wordt dus ook niet door iedereen gebruikt.
- a) Is er wel behoefte aan de sociale kaart?
 - b) Zo ja, wat is er nodig om de informatie op en de bekendheid van de sociale kaart te verbeteren. Wie kan daarbij een rol spelen?
5. Wat is er nodig om scholen meer en eerder gebruik te laten maken van de mogelijkheid om een hb-specialist in te zetten? Wie is daarvoor aan zet?
6. Een van de maatregelen uit het plan van aanpak is meer aandacht voor (hoog)begaafdheid in de lerarenopleidingen. Het ministerie van OCW kan niet sturen op het curriculum van lerarenopleidingen. Hoe kan er in lerarenopleidingen wel meer aandacht komen voor (hoog)begaafdheid? Welke concrete acties zijn er nodig en door wie?

Thema 1 – Meer (h)erkenning

Toelichten: de maatregelen bij dit thema waren:

- Duidelijkere visie van OCW op inclusie, in relatie tot specifiek (voltijd) voorzieningen voor (hoog)begaafdheid (geëxpliciteerd in [Kamerbrief december 2022](#))
- Een handreiking over de specifieke ondersteuning, passend bij verschillen in het (hoog)begaafdheidsspectrum.

7. Wat is voor jullie organisatie/de groep die jullie vertegenwoordigen veranderd in de afgelopen jaren, en welke wensen hebben jullie nog met betrekking tot meer (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen? Geef kort aan in enkele zinnen.
8. Uit de vragenlijst komt naar voren dat de visie nog niet voor iedereen bekend is. De communicatie over de visie en hoe de visie concreet moet worden toegepast in het onderwijsbeleid kan verbeterd worden. Herkennen jullie dit? Wat is er volgens jullie nodig en door wie?
9. Hoewel er brede waardering is voor de beschikbare brochures en de informatie van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid, lijkt de kennis niet altijd de juiste doelgroep te bereiken. Docenten herkennen (hoog)begaafde leerlingen vaak niet of hebben onvoldoende tijd om zich in de beschikbare kennis te verdiepen. Herkennen jullie dit? Wat is ervoor nodig om kennis over de ondersteuning van diverse (hoog)begaafde leerlingen bij de leraren in de klas terecht te laten komen, en wie is daarbij aan zet?
10. Wat zouden scholen en samenwerkingsverbanden kunnen doen om de (h)erkenning van (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren?

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 28 augustus 2025

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap



Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap